

Ester Larsen

Morten og farmor

Morten og farmor

© 2003 Forlaget LEV og Ester Larsen

Fotos: Ester og Erik Larsen

ISBN 87-90127-11-0

Teksten gengiver ikke nødvendigvis LEVs holdninger.

Udgivet af:

Forlaget LEV

Kløverprisvej 10 B

DK-2650 Hvidovre

Telefon +45 3635 9696

Telefax +45 3635 9697

E-mail: lev@lev.dk

URL: www.lev.dk

Forlaget LEV er en virksomhed i Landsforeningen LEV.

Landsforeningen LEV er interesseorganisationen, der siden 1952 har arbejdet for at forbedre udviklingshæmmedes og deres pårørendes vilkår. LEVs mål er, at udviklingshæmmede - ud fra egne forudsætninger - skal indgå aktivt i samfundet som ligeværdige og ligeberettigede borgere.

Indholdsfortegnelse

FORORD	5
FORVENTNINGEN.....	5
FØDSLEN	6
PÅ HOSPITALET	8
CHOKKET	8
I HJEMMET	9
AMNINGEN	10
HANDICAPPET	10
PRIVILEGIET	12
UDVIKLINGEN	13
LILLEBRODERENS FØDSEL.....	17
SYGDOMME	18
SKILSMISSEN	20
BØRNEPASNINGEN.....	21
LEGETEKET.....	22
TILBAGE TIL SYGDOMMENE	22
TÆNDERNE	25
VANDHUND	25
MUSIKKEN.....	26
SYNET	27
TALEN.....	28
MADEN	28
INTERESSER.....	29
AFLASTNING	31
SKOLEN.....	33
TRADITIONER.....	35
SPIDSFINDIGHEDER.....	39

FØDSELSDAGE	41
MONGOLSAMMENKOMSTER	42
PÆDAGOGEN RUTH	42
FERIER	43
FORSKELLIGE ARBEJDSPLADSER OG BOPÆLE	43
LILLEBRODEREN MARTIN	44
FARFAR	45
KRISTELIG HANDICAP FORENING	46
STORE MARTIN	47
AFSLUTNING	47
FARMORS HAVREGRØD	48

Forord

Mit navn er Ester Larsen, jeg er farmor til en mongoldreng, Morten. Året er nu 2003 og dette er en meget personlig beretning.

Hver gang jeg har læst en bog om mongoler, har tanken om selv at skrive en trængt sig mere og mere på. For mig at se er der vist ikke udgivet ret meget af bedsteforældre, hvis der overhovedet er udgivet noget. Når jeg nu vil forsøge mig med dette forehavende, skyldes det, at jeg har ført dagbog.

Jeg har nemlig haft det store privilegium at følge Morten på nærmeste hold de første 10 til 11 år, lidt mindre de sidste par år, idet hans bopæl er kommet lidt længere væk, men nu tager jeg springet. Teksten kommer til at stå både i nutid og datid, samt med en del dagbogsnotater og de personer som er og har været omkring Morten hele tiden.

Disse er følgende:

Først og fremmest selvfølgelig Mortens forældre, Henrik og Solveig. Henrik, vores søn, er politibetjent, vores svigerdatter, Solveig, er bogholder, mig selv, farmor, Ester, klinisygeplejerske på pension, d.v.s. jeg er stadig afløser, selv om jeg har passeret de 70, min mand, farfar, Erik, radiotelegrafist på pension, senere også Martin, Mortens lillebror. Grethe er Solveigs mor, førtidspensionist og Ole, hendes nye mand, teknikker, altså mormor og morfar. Børge er Solveigs biologiske far, Birgit hans samlever, Valther og Conni er vores ældste søn og hans kone.

Eftersom begge vore sønner er blevet skilt, er der kommet 2 nye familiemedlemmer ind, nemlig Solveigs nye mand Martin, kaldet Store Martin og Valthers nye kone, Eva. Solveig har med Store Martin en dreng, Jesper, på knap et år, altså Mortens halvbroder.

Når jeg vil fortælle denne historie, er det for at indvie andre i livet omkring et mongolbarn, det er nemlig ikke kun sorg, der er så afgjort flest glæder. Jeg tror, at en mongol er det menneske, som udtrykker følelserne allermest spontant, nøjagtig, som de er, - her og nu, det er der ikke ret mange, der gør. For mig og se er Morten meget harmonisk inde i sig selv, bare hans hverdag ikke forandres alt for meget.

En mongol er noget af det mest kærlige man kan tænke sig.

Forventningen

Vi ventede vort første barnebarn og glædede os uendeligt til det, dog turde vi ikke glæde os rigtigt, før det lille væsen var kommet til verden og vi fik set, om det var velskabt.

Det var ret langt henne i graviditeten, inden Solveig mærkede liv. Jeg havde spurgt hende mange gange, da først den halve tid var gået, men nej, ikke endnu. Ingen tænkte noget negativt ved det, det var jo første gang, så var man måske ikke så opmærksom på de første tegn på liv. Endelig mærkede Solveig liv og så gik der faktisk ikke særlig lang tid, inden det satte ind med plukveer. Solveig blev scannet en ekstra gang og her sagde man, at alt var i orden, hvilket vi slog os til tåls med. Solveig var 26 år og for alle at se i den bedste alder for at føde et velskabt barn.

Vores søn og svigerdatter havde købt hus helt oppe ved Holbæk, nærmere betegnet Kirke Eskilstrup, hvilket jeg nok var den, der var mest ked af, idet jeg kunne se, at når først den lille kom til verden, kunne der af og til blive brug for pasning ved bl.a. sygdom, babysitning o.l. Vi bor selv i Rødovre og fra Rødovre til Kirke Eskilstrup var der en lille times bilkørsel. Det er langt, hvis der skal hurtig pasning eller afhentning til. Et plus var det dog, at Solveigs mor og hendes mand dengang boede i Holbæk. Men de unge ville altså på landet, til trods for at de begge arbejdede i København på det tidspunkt og dermed kunne vi ikke andet end tage del i deres glæde over det dejlige nye hus, de var faldet for.

I den uge fødslen var forventet, var min mand, Erik, som er KFUM spejder (grøn spejder), på korpsslejr i Holbæk. En korpsslejr afholdes hvert 5. år og her deltager omkring 20.000 spejdere fra mange forskellige nationer. Min mand er meget radiointeressert og brugte derfor sin ferie i lejrens radiotjeneste. Jeg selv gemte min ferie til fødslen var overstået, så jeg kunne hjælpe Solveig, når hun kom hjem fra barselsgangen.

Som røntgensygeplejerske på en klinik har jeg fri i weekenderne, så jeg kørte op til spejderlejren i weekenden 28. juni til 1. juli. Efter frokost søndag d. 1. juli stod familien pludselig uden for vores campingvogn d.v.s. Solveig, Henrik, samt Solveigs mor og Ole. De to sidstnævnte boede som nævnt i Holbæk, tilfældigvis lige bag ved lejren. Dejligt at se dem og efter en rundgang i lejren måtte der da komme gang i fødslen, skulle man tro. Da jeg fulgte dem tilbage, fandt jeg en firkløver og siger til Solveig, at det betyder lykke, selv siger hun: Nej, det betyder ulykke, hvilket jeg ikke tidligere havde hørt.

Fødslen

Tirsdag d. 3. juli ringer Henrik kl. 6.25 og siger: Nu sker det snart. Jeg var ikke helt med, da jeg knap havde fået øjne endnu, før han sagde: Vi kører til hospitalet nu. Så dæmrede det endelig for mig og jeg fik lige tilføjet: Vi tænker på Jer.

Kl. 10.30 bliver jeg ringet op på klinikken og Henrik fortæller glædestrålende, at de har fået en søn, 52 cm. lang og en vægt på 3600 g, alt er O.K. Han er noget så sød, siger han, men tilføjer: Han har nogle store hænder og fødder, hvortil jeg siger: Han ligner nok din farfar, så han bliver nok bondemand. Samtalen slutter naturligvis med et tillykke og hils Solveig, vi ses i aften.

Jeg blev selvfølgelig henrykt og fortalte hurtigt nyheden til mine kolleger og da vi er i en varmebølge, gi'r jeg melon i stedet for kager på klinikken.

Efter arbejdstid kører jeg til Holbæk, finder min mand inde i spejderlejren og vi følges ad til sygehuset, hvor vi er ved 18-tiden. Det skal lige nævnes, at det den dag, d. 3. juli, også var vores 30 års bryllupsdag og jeg havde tænkt, vi skulle tage Henrik med ud og spise, når vi havde set barnet. Da jeg ser drengen, Morten, som han skal hedde, synes jeg godt nok, at der er noget ved hans udseende, som jeg ikke rigtigt kan genkende fra alle de andre spædbørn, jeg har set i min tid som elev på barselsgangen. Jeg hæfter mig ikke videre ved det, før en sygeplejerske kommer ind og siger: Om lidt kommer der en børnelæge og ser på jeres dreng, hvorefter Henrik forklarer, at det er fordi, Solveig mener, at Morten er mongol.

Nu kan jeg pludselig se det, ja, men det er jo rigtigt, han har alle de typiske kendetegn på en mongol. - Det runde hoved, det plumpe ansigtsudtryk, den korte og brede hals, tyrenakke, som det hedder i fagsprog, tungen, øjnene, det hele. Jeg får en klump i halsen, men må lade som ingenting. Kommer i tanker om firkløveren og Solveigs udtalelse.

Morten er for øvrigt født med den ene arm oppe over hovedet, d.v.s. ned mod bækkenbunden. Så forstår jeg bedre, at Solveig har haft plukveer i lang tid. Og her må jeg indrømme, at jeg ikke giver meget for den ekstra scanning, Solveig var til. Her burde man have kunnet se, at den lille arm sad oppe over hovedet. Plukveerne er selvfølgelig, efter min mening, forekommet ved, at den lille fyr har prøvet at trække armen til sig i alle de uger før fødslen. Nu vil den lille arm stadig ligge op over hovedet, også her i vuggen.

Den lille fyr har svært ved at trække vejret ind imellem og bliver blålig i ansigtet af iltmangel.

Henrik siger, at det går over, han skal bare tørres om munden, så slimet kommer væk. Jeg tager ham op, vender bunden i vejret på ham og "banker" ham blidt bagi, så får vi slimet op og luftvejene er igen frie for en tid. Henrik siger, jeg er ond ved ham. Sådan har det selvfølgelig også set ud for en ufaglært, men sådan gør man med de små på barselsgangen, når de får dårlig kulør.

Jeg er forarget over, at personalet lader Solveig alene om ansvaret for Morten, når hans vejrtrækning ikke er ren endnu.

Endelig kom lægen, han tager tøjet af Morten, undersøger ham grundigt, siger gang på gang: Jeg kan godt se, hvad I mener. - Lægen er umådelig nænsom ved den lille fyr, giver ham tøjet på igen, samt en ren ble.

Han siger også, at Morten har en dårlig kulør, hvilket jeg giver ham ret i. Lægen vil også sætte en del undersøgelser i gang med blodprøver og inden han går, beder jeg om, at de prøver må blive taget hurtigst muligt. Senere kommer lægen ind igen og fortæller, at blodprøverne vil blive taget næste dag, hvad jeg bliver glad for at høre. Han bemærker også, at Morten har fået en bedre kulør, (Jeg kan se, at der er farveskift, som han sagde), hvortil jeg siger, at jeg havde haft ham oppe nogle gange for at "banke ham bagi", men min søn siger, jeg er ond. Lægens kommentar er da, til min glæde: Det er det, der skal til. Inden vi går fra hospitalet, siger jeg til Solveig, at hun skal insistere på, at personalet tager Morten ud til natten, så hun ikke skal ligge med ansvaret for ham og for at hun selv kan få en hårdt tiltrængt nats søvn.

Da vi går fra hospitalet, har jeg bestemt ikke appetit til noget som helst, klumpen sidder stadigt i halsen, så vi spørger ikke Henrik om noget, han bliver hos Solveig, hvor hendes mor og Ole nu også er kommet.

Tilbage i campingvognen i lejren drikker jeg blot en kop kaffe og kører derefter hjem til Rødovre, da jeg skal på klinikken næste morgen. Det regner kraftigt udenfor og inde i bilen regner det også, for tårerne får frit løb ned af mine kinder, så det kniber med at se vejbanen. Jeg beder til Gud, om han vil give de unge styrke til at klare den store opgave, som det er at få et mongolbarn.

Jeg kommer igen i tanker om Solveigs bemærkning om firkløveren, at det var et dårligt tegn. Selv om jeg ikke er overtroisk, vil jeg aldrig se efter firkløvere mere efter denne dag.

Vel hjemme ringer jeg til min storesøster og fortæller hende, at vort første barnebarn nok er en mongol. Jeg græder i telefonen. Min storesøster er den, jeg altid deler sorger og glæder med, da mine forældre bor i Canada. Hun spørger, om jeg har behov for at komme ud og sove hos dem, hvortil jeg siger, at jeg har behov for at være alene. Hun siger farvel med ordene: Vi vil bede for jer. Lidt senere kommer min yngste svigerinde og hendes mand for at hente deres brudebilleder, de tilbyder at blive hos mig eller at tage mig med dem hjem. Svaret er stadig, at jeg vil være alene. Hvor er jeg glad for, at jeg netop skal være alene denne nat. Havde Erik været her, ville han blot have ment, at jeg rent ud sagt "malede Fanden på væggen", hvilket jeg er helt sikker på, jeg ikke gør. Jeg tror helt bestemt, at jeg ikke har taget fejl og at den lille fyr er mongol. I min aftenbøn

beder jeg endnu engang om Guds hjælp til de unge i fremtiden samt, at vi må blive gode bedsteforældre.

Næste dag har jeg heldigvis mine nærmeste kolleger at lette min sorg til, de er ulykkelige på vore vegne. Jeg fortæller ikke alle på klinikken, hvordan det står til, ikke før vi har svar på blodprøverne, de vil foreligge 5 dage senere, altså d. 9. juli.

En af mine kolleger er gift med en læge, ham taler jeg også med og han fortæller, at der er megen hjælp at hente i sådanne tilfælde. Han har bl.a. en kollega, Margareta Mikkelsen, som forsker i kromosomer på Kennedy Centret og han har samarbejdet en del med hende i netop dette. Måske Morten kan komme med i M. Mikkelsens projekt, Mongol 1990 - 1995 et projekt, hvor alle mongoler født i 1990 skal følges. Det er jo netop en kromosomfejl, som er årsag til mongolisme, men da det er en større lægelig udredning, vil jeg afholde mig fra den her.

Der kom aldrig mere ud af det end en registrering.

På hospitalet

Solveig har fortalt, at hun på det nærmeste blev hånet, ikke mindst af jordemoderen, fordi hun havde insisteret på at få sit barn undersøgt for mongolisme, Downs syndrom, som det hedder i fagsprog. Dertil kom, at de ikke fortalte hende om et mongolbarns besvær med at die og at de knap nok hjalp hende, når han skulle lægges til. En dag, jeg kom derop, hjalp jeg hende med at malket ud med maskine. Det gjorde forfærdeligt ondt, da der var store mælkeknuder i bryst og armhuler.

Morten fik så modermælken fra flasken og det var han god til. Men et barn skal helst amme, så det med maskinen blev stort set ikke til mere, i hvert fald ikke, mens Solveig var på hospitalet. Da blodprøverne var taget, fik Solveig besked på, at hun gerne måtte tage hjem, mens Morten derimod skulle blive på hospitalet. Her stejlede Solveig og sagde, at hun ikke tog hjem uden sit barn og derved blev det.

Chokket

Lørdag d. 7. kører jeg til Holbæk, min ferie er begyndt, jeg har besøgt Solveig og Morten. Søndagen går og mandag d. 9. kan jeg næsten ikke få has på. Det er i dag, der foreligger svar på blodprøverne. Jeg har spurgt børnene, om de gerne vil have os med, når de skal have svaret, men de vil helst være alene to. Har ringet til Henrik 3 gange fra lejren, endelig kl. 18.45 får jeg fat i ham. Svaret er negativt. Han siger, at jeg ikke må tude, når vi kommer, for de er selv så forfærdelig kede af det, "men vi elsker ham jo alligevel", tilføjer han. Smukkere kunne det ikke siges. Inden vi slutter samtalen, spørger han: Kunne du se det, mor? Hertil er svaret, ja, det kunne jeg desværre, men holdt heldigvis tårerne tilbage, så længe jeg var på hospitalet. Jeg kan forstå på Henriks reaktion, at han ikke har troet, at deres lille dreng var mongol, men at det bare var Solveig, der kunne se det, fordi en af hendes kolleger havde et mongolbarn. Åh Gud, hjælp dem i deres sorg og hjælp os at få noget godt ud af dette, selv om det er svært at se en mening nu. Det er, hvad jeg har skrevet i min dagbog fra den dag.

Senere har Solveig fortalt mig, at Henrik brød totalt sammen, da de fik svaret, hvilket jeg sandelig godt kan forstå.

D. 9. fortsat: Da jeg inde i campingvognen fortæller Erik, hvad svaret er, kan jeg se, at det gør et meget stort indtryk på ham. Han har helt sikkert lige til det sidste troet, som Henrik, at Solveig og jeg nok var lidt hysteriske. Jeg har ikke tidligere set ham reagere så stærkt. Han vender ryggen til

mig for at skjule sin sorg, alligevel kan jeg se, hvor ondt det gør. Senere kommer en af vore egne store spejdere fra Islev gruppe ind i campingvognen. Jeg fortæller ham, hvad Henrik lige har sagt, han lægger armene om mig og trøstede på den måde, så godt han kunne, det gjorde godt.

Selv om jeg er sygeplejerske, må jeg indrømme, at det var meget lidt, jeg vidste om mongoler og det jeg vidste, kunne jeg knap nok komme i tanker om, ud over at de var åndssvage, evnesvage, som det hedder med et finere ord, men det gør ikke sagen bedre. Senere kom jeg i tanker om, at de var glade, kærlige og som regel meget musikalske samt, at der var en meget stor margin fra den bedste til den dårligste. Mens jeg var elev, var vi på et institutionsbesøg på Lillemosegård, hvor der var mange mongoler. Her fik vi at vide, at de som regel døde i en tidlig alder, p.g.a. forskellige medfødte defekter, mest hjertefejl samt, at de blev lave af vækst, dværge i nogle tilfælde. Ofte fik de ikke noget sprog, men kun lyde. Vi så med egne øjne, hvor kærlige de var, idet vor lærer i sociallovgivning, var Bank-Mikkelsen, den daværende chef for åndssvageforsorgen. Han blev mødt med de varmeste omfavnelser fra mange af patienterne, mongolerne og vi så også, at mange dansede eller rokkede i takt til den stedlige musik. Nogle sad bare apatiske i et hjørne for dem selv, mens andre igen var hyperaktive.

Før i tiden blev mongoler anbragt på institution lige efter fødslen, men det kunne ingen af os drømme om, at lille Morten skulle. Jeg tror end ikke, tanken så meget som strejfede nogen af os. Vi vidste jo heller ikke, hvor på skalaen han ville komme til at befinde sig. Vi havde lov at håbe, at han lå i den gode ende. Endvidere var han det barn, vi havde ventet, selv om vi ikke havde forestillet os et mongolbarn.

I dag ved vi, at mongoler lever næsten lige så længe som andre, idet de medfødte defekter i de fleste tilfælde nu kan opereres, såsom hjertefejl, der som regel bliver fundet forholdsvis hurtigt efter fødslen.

Jeg har en elevkammerat, hvis tredje barn var et mongolbarn, så hende og hendes mand støttede jeg i at afgive barnet, da jeg mente, det ville gå for meget ud over de to børn, de havde i forvejen, men det er nu mere end 30 år siden. Dengang var det indstillingen til mongoler. Hun bor i dag i et bofællesskab og klarer sig rigtig godt der, på trods af, at hun ikke har noget særligt sprog, kun enstavelsesord. Hun er allerbedst tilpas i Birkehuset, som bofællesskabet hedder. Når hun har været hjemme hos forældrene en tid, siger hun: Hjem - Birkehuset. Bedre kan det ikke tænkes.

Dagbogscitat d. 10. juli.

Jeg græd mig nærmest i søvn i aftes, jeg bad: Kære Gud, hjælp os at være stærke, når vi skal mødes med Henrik og Solveig i deres hjem i morgen aften.

I hjemmet

D. 10. juli.

Lejren er slut og efter at have pakket det hele i campingvognen, kører vi til Kirke Eskilstrup. Solveigs mor, Grethe og en sundhedsplejerske er der, endvidere har der været en familievejleder tidligere på dagen, som bl.a. har lagt en del læsestof til bedre forståelse til at komme videre. For hvordan takler vi denne situation?

I det læsestof stod der bl.a., at man fra begyndelsen skulle være ærlig over for sine omgivelser, spille med rene kort og med det samme fortælle, at det var et mongolbarn, man havde fået. Der var flere, som ringede i løbet af aftenen, så Solveig og Henrik skiftedes til at fortælle det, så svært det end var.

Som ovenfor nævnt, er vi ankommet til hjemmet, hvor den lille familie er i egne omgivelser. Terrassen, som for måneder tilbage er blevet anlagt, skal nu overdækkes og lukkes med glas mod

det forblæste hjørne, Henrik og hans far får målt ud til det træværk, der skal bruges og kører efter det. De næste dage går med det og det er godt for alle parter, at man får lidt andet at tænke på, nemlig en fysisk udfoldelse.

Henrik er meget glad for sin dreng, så jeg tænker da ikke på, at han burde have haft psykologhjælp, først hen ad 3 år senere, gør Solveig os opmærksom på det, men da er det for sent, skilsmissen er en realitet.

Solveig har senere fortalt, at hun i hele graviditetsperioden gik med angsten for at få et mongolbarn. Stakkels pige, tænk at gå alene med de tanker i 9 måneder.

Amningen

Amningen er et kapitel for sig. Tilsyneladende sutter Morten godt og der er mad nok. Solveig sidder med ham det meste af en time hver gang, hvilket er alt for strengt for både mor og barn. Jeg er nervøs for, at Morten stort set ikke får noget særligt i sig. Insisterer derfor på, at vi skal veje ham på en almindelig husholdningsvægt før og efter amningen, det må vi dog opgive. Solveig får fat i et sugelas, så Morten får mælken i en flaske, det er han god til. Det er dog en stor belastning for Solveig, hver gang det igen er tid. Jeg er tilbøjelig til at tro, som Henrik siger, at Solveig lukker fysisk for mælken, hver gang det igen er tid med sugelaset. Endvidere ved jeg, hvor vigtigt det er, at brystet stadigt bliver stimuleret, hvilket jeg siger gang på gang. En dag siger Solveig: Jeg gider ikke høre mere om stimulering. Jeg forstår hende udmærket, men jeg gør det jo kun i den bedste mening, da jeg ved, hvor vigtigt det er.

En dag har Morten kun fået 4 måltider, hvilket jeg er meget utilfreds med, han skal mindst have 5 i døgnet. Men han er et nemt barn, så hvis han ikke græder, hvorfor så lægge ham til. Jeg har tilbudt at betale en malkemaskine for en tid, men nej, det går fint.

Endelig d. 21. juli, hvor man efterhånden kan tælle ribbenene på Morten, siger Henrik: Nu kører jeg op efter en malkemaskine hos Falck, hvortil jeg siger: Det er det bedste, jeg længe har hørt. Så kan det nok være, der kom gang i malkningen og Morten får mælken serveret på flaske. Dermed kunne vi endelig se, hvor meget han fik hver gang.

Det kan nok være, det gav bonus, at Morten ikke selv skulle arbejde for føden. Allerede 3 dage senere har han taget 350 g. på og er dermed endelig oppe på sin fødselsvægt - 24 dage gammel.

D. 28. august får jeg en meget sød opringning fra Solveig. Hej farmor, det er Morten, jeg har haft besøg af sundhedsplejersken i dag og nu vejer jeg 4,450 kg.

Efter en uges flaskemælk, (modermælk malket ud med maskine) gik Solveig over til amning hver anden gang og hver anden gang flaske fra maskine i en uge mere. Vi var ængstelige for, at Morten ikke ville tage brystet, nu hvor der skulle bestilles noget mere, men det gik uden problemer. Den lille fyr havde åbenbart fået de kræfter, der nu skulle til. Da der var gået 14 dage i alt, kunne malkemaskinen leveres tilbage. Det var dejligt, Morten var nået så langt.

Solveig ammede Morten til han var omkring 6 måneder gammel, det blev selvfølgelig trappet ned med tiden, så det til sidst kun var morgen og aften, efter som Solveig var begyndt arbejde igen.

Handicappet

For at et mongolbarn skal nå så langt som muligt i udviklingen, er det af den største betydning, at det bliver stimuleret mest muligt. Hvordan kunne det nu gøres bedst?

En familievejleder kom i hjemmet for at give gode råd allerede fra den første dag.

Solveig har fra begyndelsen været meget bevidst om Mortens handicap og hendes konklusion har været: Det er ikke et "normalt" barn vi har, så derfor skal han heller ikke i normal institution, men

i en for ham bedst egnet pleje. Da jeg senere fortalte dette til vor egen læge, var hans umiddelbare udtalelse, at det også var det bedste. Det med integration for år tilbage, var efter hans mening en stor misforståelse. Hermed fik jeg bekræftet min egen teori, men sandelig også Solveigs mening om lille Mortens fremtid.

Vi vidste ikke, hvor stort Mortens handicap var, men vi ville gøre hvad som helst for at få ham længst muligt, både psykisk og fysisk.

Der skulle først og fremmest babymassage til, hvilket jeg også fik lært efter noget læsestof, vi havde fået. Det skulle gøres fra top til tå. Hver lille del skulle masseres, ja selv hver finger og tå. Det tog tid, men det var en vigtig begyndelse på dagen. Endvidere var det vigtigt, at man nævnte hver del ved navn, efterhånden som man masserede. Tommelfinger, lillefinger, storetå, o.s.v. Når man får et mongolbarn, er man særligt meget opmærksom på ethvert lille fremskridt og meget mere taknemmelig, end man egentlig er ved et såkaldt normalt barns udvikling.

Det kunne skifte vældig meget med det mongolide udtryk. Nogle dage var Mortens ansigt næsten normalt at se på, mens der til tider var den meget typiske mongolide grimassen, som det særlige ansigtsudtryk kaldes. Senere har vi lagt mærke til, at det kommer mere frem, når Morten er træt. Mortens kontakt til omgivelserne var af stor betydning. Så snart han var vågen, d.v.s. han sov nu ikke tiden bort, men så snart han gav lidt lyd fra sig, blev der taget hånd om ham med aktiviteter af forskellig art, alt efter hvad man mente, var relevant til hans udvikling og var der ikke tid til aktivitet, bar Solveig ham rundt i køkkenet i bæreselen, så han på den måde havde kontakt.

Her skal lige indskydes, at fødslen havde været meget hård ved Solveigs underliv. Der voksede arvæv ud, hvor hun var blevet klippet og dette medførte, at Solveig faktisk slet ikke kunne tåle at bære sit barn. Når vi nåede aften, gik hun nærmest med kroppen i vinkel og var meget forpint. Det var meget svært at se på. Hos egen læge fik hun den besked, at det blot var "efterveer" fra fødslen og at der ikke kunne gøres noget ved det, så længe hun ammede. Først efter 3 måneder kom Solveig til en gynækolog. Her blev arvævet klippet af og allerede dagen efter kunne Solveig bære Morten uden smerter.

Privilegiet

Hvorfor var det et privilegium? Jo, det var det for os, for p.g.a. Henriks arbejde i København på Station 2 kom de ofte alle tre og sov hos os, når Henrik havde det korte skift, som det hedder, når der skiftes fra den ene vagtform til en anden. På den måde fik Solveig lidt selskab og afveksling i hverdagen med den daglige pasning af Morten og på den måde fulgte vi Mortens udvikling næsten fra dag til dag. Den længste tid, der har været imellem 2 besøg, er 13 dage og det er kun sket en enkelt gang, indtil Morten kom i familiepleje som godt seksårig.

P.g.a. Mortens handicap fik både Henrik og Solveig tildelt 3 måneders orlov hver, da Morten havde godt af forældrekontakten længst muligt. Og da jeg kun har haft 20 timers udearbejde i mange år, var det ret afvekslende for den, der var hjemmegående, at køre til Rødovre, når han/hun vidste, at jeg havde fridag. Når de overnattede hos os, lå de i begyndelsen på et par madrasser på gulvet inde i vores stue med Morten imellem sig. Det var et ubeskriveligt dejligt syn at se dem ligge og beundre deres lille dreng med kærlige blikke, når jeg kom ind til dem ud på morgenstunden.

D. 2. september 90.

Mortens dåbsdag. Jeg har været i Kirke Eskilstrup de sidste dage for at hjælpe med forberedelserne.

Nu er mormor kommet og hun gi'r Morten den fine dåbskjole på, som er syet af Solveigs konfirmationskjole. De brede koboltblå satinbånd gør sig rigtigt, et smalt er sutten fastgjort i. Der er ikke noget værre, end når sutten falder på gulvet. Flere fætre og kusiner er allerede døbt i den dåbskjole, så der er både røde og blå navne påsyet.

Morten bliver døbt i Kirke Eskilstrup kirke kl. 9. Præsten står ved kirkedøren og venter på os. Det er morfar, Ole, der holder ham over dåben. Hvor ville jeg gerne have gjort det, nu da de unge ikke selv vil. Men Solveig havde lovet sin mor og Ole, at de skulle være gudforældre til det første barn, det bøjer jeg mig selvfølgelig for uden ytringer, det er bare min egen tanke. Morten Stendersø, bliver han døbt, han er eksemplarisk, ikke en lyd, han ligger med store øjne og følger handlingen. Der er et dåbsbarn mere, de går efter dåbshandlingen, da barnet er meget urolig, vi bliver der under hele gudstjenesten. Bagefter bliver begivenheden forevigtet uden for kirken sammen med præsten, det er sødt af hende og give sig tid til det, selv om hun skal være ved en anden kirke til 10.30 tjeneste.

Det er en pragtfuld septemberdag med høj sol, gæsterne kommer kl. 12. Forinden når vi lige at tegne og klippe en del gule sutter til bordpynt, for som Solveig pludselig siger: Man kan slet ikke se, at det er barnedåb, vi fejrer. Der er blot de traditionelle blå lys og servietter. – P.g.a. det skønne vejr er der velkomstdrink i haven, bagefter kan gæsterne selv tage for sig af retterne, som er anrettet i køkkenet. Jeg skærer de to store kalkuner for, efterhånden som man ønsker det. Senere er der kaffe med rabarbertærter til og selvfølgelig den store gaveudpakning.

Udviklingen

Som tidligere omtalt var det første trin i udviklingen, at Morten kunne amme rigtigt. Det var af største betydning for hans senere fremskridt. Her føler jeg trang til at sige, at jeg intet har tilovers for fødeafdelingen på Holbæk sygehus. Solveig er heldigvis en stærk pige, som ikke giver op og lille Morten klarede også skærene takket være malkemaskinen. Dette uden den mindste støtte fra nogen faglig side - ud over min (svigermors) - som givetvis har været ganske irriterende.

Fra min dagbog har følgende fremskridt været noteret.

D. 31. august 90.

Morten ligger i bugleje på gulvet på sit fine se- og føletæppe, hans lille ansigt hviler tungt i tæppet. Henrik sidder klar med videoen og jeg med mit kamera. Under store anstrengelser prøver den lille fyr at gøre noget, men det bliver kun til et lille løft af det ene ben, hvilket vi synes er store sager. Han har vist, at han ville prøve.

D. 12. september 90.

Nu er det vores egen tur til at få lidt hjælp, vi skal have sat en glasudestue op, så Henrik og Solveig logerer hos os et par dage, det er for øvrigt de unges 3 års bryllupsdag i dag, så de vil gerne ud og spise i aften. Imens skal jeg passe Morten, så Solveig og jeg kører til Rødovre Centret efter modernermælkserstatning, hvilket han ikke har fået før, men det går fint. Bagefter er Morten rigtig godt tilpas og mens jeg sidder og taler til ham, får jeg et kæmpe smil, som Erik lige når at få i "kassen". Jeg må endelig også ned til vores gamle bagbo og vise hende vores guldklump. Det er en gammel svagelig dame, der næsten er som en mor for mig. Jeg har haft forfærdelig svært ved at tale om Mortens handicap, da jeg er meget blød og uvægerligt kommer til at tude og det er forfærdelig irriterende. I dag vil jeg fortælle hende om Mortens handicap, men så kom en anden nabo også ind til hende, så jeg fik ikke talt færdig, men gik hjem. Senere kom hun, trods hun knap havde luft nok til det, ind til mig og sagde: Nu må du fortælle mig, hvad det er med den lille fyr, for jeg kunne jo mærke, at der var noget, der ikke var, som det skulle være.

Så fortalte jeg hende det, med tårerne løbende ned ad kinderne, mens hun kærligt lagde armene omkring mig.

Senere kom de unge hjem, de havde haft en dejlig aften og det havde jeg/vi bestemt også haft med Morten.

D. 21. oktober 90.

Dette er lidt af et sidespring, idet det ikke direkte, har noget med Mortens udvikling at gøre, men måske snarere er et plaster på såret, hvis man kan kalde det i dette tilfælde. Men Henrik har altid holdt meget af katte, hvilket jeg for øvrigt også har, så vi har haft nogle stykker gennem årene. Vi har besøg af de unge i dag, pludselig begynder de at tale om en kat og da jeg tilfældigvis lige har set, at der er en til afhentning hos en dyrlæge, ringer de på den. Den er de nu ikke så interesserede i, derimod er der en i en gammel Blå Avis, de ringer på og det viser sig, at den ikke er afhentet endnu. De kører til Ordrup og lidt senere kommer de tilbage med den sødeste lille gråstribede

kattekillling med hvidt bryst, den føler sig hjemme omgående. Da Henrik lidt senere sidder med sin dreng og katten på skødet, stråler han som en sol. Katten får navnet Mille. Jeg tror, Solveig har syntes, at han skulle have denne kat for at blive lidt muntret op. På det tidspunkt burde vi have råbt vagt i gevær med hensyn til Henriks psyke, men heller ikke her var vi vågne.

D. 27. november 90.

Morten er blevet meget stiv i sin lille nakke. Kan nu løfte hovedet rigtig godt, når han ligger på maven, det er dog ikke så længe ad gangen. Solveig er meget tålmodig i sin træning med ham og fra nu af har de begge fået bevilliget 3 måneders orlov i forlængelse af hinanden, idet der ikke er nogen institutionsplads i øjeblikket.

D. 3. december 90.

Dette har ikke noget med Mortens udvikling at gøre, men selvfølgelig skulle hans forældre have ham fotograferet til deres julehilsner i år. Vi fandt en lille nissehue frem og fik ham stablet an, så det kom til at se ud af noget, det syntes vi da selv.

D. 25. december 90.

Vi fejrer juleaften med børnene. Det er Mortens den første, han bliver båret med rundt om træet og vil senere gerne hjælpe sin mor med udpakningen af gaver. Senere bliver han lagt på sofaen, hvor en af hans gaver, en foldebog, er lagt, så han kan se den. Han ligger og tager efter den, hvilket viser, at han har fundet ud af, hvad hænderne skal bruges til.

D. 3. januar 91.

Morten har i dag siddet med ved bordet i den høje stol, godt støttet af puder.

D. 11. januar 91.

Morten er begyndt at få grød om morgenen, det går fint. Han står endvidere rank som et lys på sin fars skød nu, selvfølgelig holdt oppe, så det ser ud til, at han også ved, hvad benene skal bruges til.

D. 18. januar 91.

Morten blev sat af hos os allerede 7.30. Efter bad og massage læser han avis sammen med farfar, mens jeg selv kommer i tøjet. Der er et par af mine bekendte, jeg i dag vil vise ham til. Morten er nu også begyndt på kartoffelmos, så mens jeg laver hans mad klar, bliver han anbragt på en madras med nogle legesager hængt på en snor, som er spændt hen over ham. Det får han en rum tid til at gå med, han er et meget nemt barn og det er en fornøjelse at have ham.

D. 25. januar 91.

Henrik og Solveig har afleveret både Morten og katten hos mig. Jeg bader og masserer Morten, som jeg plejer. Katten er med til det hele, den lægger sig også på puslebordet. Pludseligt vender Morten sig fra ryg til mave, ligger da i et flot svaj med sin lille ryg, højt hævet på sine små arme. Det ser "stærkt" ud.

D. 8. februar 91.

Morten er i dag placeret i den høje stol, godt støttet af puder, han er i vældigt humør, det er han nu for det meste. Han sidder ved udtrækspladen i køkkenbordet og flytter rundt med en pose franske kartofler, den slags poser skramler dejligt.

D. 26. februar 91.

Morten er blevet testet i sin fysiske udvikling, han er god til noget, men mindre god til andet.

D. 5. april 91.

Nu kan Morten sidde i sin høje stol uden pudestøtte. Henrik har i dag været på Station 2 og vise sin dreng frem. Det er igen et skridt i den rigtige retning.

D. 19. april 91.

Henrik og Solveig har været ude og købe ny bil, så da Morten ser sin mor igen, skal der lige ageres lidt. Det foregår på mors skød, fægtende med armene samt store knæbøjninger.

D. 3. maj 91.

10 mdr. gammel sidder Morten midt på gulvet uden støtte, han ser ud til at være rigtig stolt af sig selv.

D. 23. juni 91.

Vi har sat 2 gyngeheste i stand, den ene får børnene med hjem, den anden beholder vi selv. Den får ikke for lidt, da Morten kommer i den, han svinger med hånden som en rigtig sej cowboy.

Solveig og Henrik fortæller i øvrigt i dag, at de venter det næste barn og at Solveig skal til Rigshospitalet og have taget moderkageprøve onsdag d. 26. ds. Vi taler om det tilfælde, at hvis det nu skulle vise sig, at det var et mongolfoster igen, hvad så? Vi kan klare et, men ikke to, er svaret. Dermed sagde de, at det måtte væk. I vor aftenbøn beder vi om, at det må blive et velskabt barn denne gang. Da vi nogle dage senere får besøg af Solveig og Morten, har jeg købt en smuk buket til hende og Henrik, hvori både lyserøde og blå blomster indgår, på den måde har jeg helgarderet mig for pige og dreng. De ved dog allerede, at det bliver en dreng og det er nok godt, så bliver det måske mere lige. Jeg tænker ved mig selv, at det må være en fordel med en lille ny så hurtigt, idet Morten formentlig da vil være for lille til at blive jaloux. Hvis det nu havde været et mongolfoster? Så havde det været svært at tage beslutning om abort, da de havde set det liv, der allerede var i det lille 7 cm. foster, sagde Solveig.

D. 10. juli 91.

Morten er lige fyldt 1 år. Vore egne drenge har været tidligt renlige, så jeg prøver også med Morten. Det er en strålende glad dreng, som "troner" på potten og tænk om det ikke gir bonus. Det er en ikke så lidt stolt farmor, der fremviser resultatet, samt en lige så benovet Morten. Fra denne dag har Morten været renlig hvad afføring angår. Meget tidligt for en mongol.

D. 17. juli 91.

Man siger jo, at man skal kravle, før man kan gå. Men det har ikke været let at få Morten til det. Det har været en af de øvelser, som har krævet megen tålmodighed. Vi har ofte været to til at hjælpe hinanden med det. En har flyttet hænderne og een har løftet og skubbet benene, men det har som regel endt med, at den lille mand gik på næsen alligevel. Dette, at en mongol skal lære at kravle, har noget med hjernens funktion at gøre, hvor nogle baner skal kommunikere med hinanden. – I dag kravler Morten ikke, i stedet prøver han at stå ved gåvognen, det klarer han fint.

D. 16. august 91.

Vi har været på ferie i Skåne, så der er gået en tid, siden vi sidst har set Morten. Nu er vi i Kirke Eskilstrup igen og der er sket en del siden sidst. Morten har en dejlig kulør, ser rigtig sund ud. Han styrer stolt sin store plasticbil rundt i stuen.

D. 30. august 91.

Morten har fået plads i Sct. Bendts børnehave i Ringsted, en børnehave for handicappede børn. Han bliver hentet og bragt hver dag og det fungerer fint. Kurt, hedder den chauffør, som kører med ham og han er Morten fortrolig med. Man kan også se, at Kurt er glad for de børn, han kører med. Men det er en lang tur og en lang dag for den lille fyr, da Morten er den første på ruten og dermed også den sidste. Han får sig ofte en lur undervejs. I dag ser jeg, Morten komme hjem med handicapbussen, han ser dejlig veloplagt ud. Han har fart på efterhånden, - så snart han har fået tøjet af, både kravler og står han rundt ved møblerne.

Lige et sidespring frem i tiden.

Apropos Sct. Bengts børnehave var der bedsteforældre dag d. 11. juni 92. Dagen begyndte kl. 9, hvor vi mødtes med Grethe og Ole (mormor og morfar). Vi var de første gæster, Morten sidder på gulvet og det kan nok være, der kommer gang i fyren, da han ser os. Han skulle rigtigt vise sig og han siger en masse. Han går hen til havedøren og vi får lov at gå udenfor med ham, Morten er nemlig udemenneske. Vi får en snak med de to piger/damer, som har med Morten at gøre, det er tydeligt, at han er populær. Han er for os at se den bedste af dem alle, der er sandelig nogle tragiske menneskeskæbner i de små væsner. Vi får lov at deltage i talepædagogens time med børnene, det er sang og motion. Vi bliver vist rundt og ser de forskellige redskaber, som bruges i

optræningen, det er bl.a. en meget stor bold, som de små kroppe bliver trillet på, en trampolin o.m.m. Alt sammen til børnenes fysik- og sprogudvikling. På legepladsen bliver der senere serveret saftvand, kaffe og is. Da vi vinker farvel, sidder Morten på Birthes arm og vinker tilbage til os. Jeg har den dybeste respekt for alle dem, som tager sig så helhjertet af vore små handicappede familiemedlemmer. Morten var ikke spor ked af det, da vi kørte, han kom senere hjem med sin bus til mor, hvor vi i mellemtiden havde været siden afskeden med Morten i børnehaven.

D. 15. september 91.

Morten elsker spektakel, hvis bare det er ham selv, der laver det. I dag har han fået et par grydeskeer og en kagedåse og det kan nok være, det passer ham. Han sidder bred og mægtig på gulvet, som om han ejer det hele. Med begge hænder skifter han med at slå takten. Der er ligefrem rytme i det. - At bruge begge hænder, er endnu et godt fremskridt.

D. 18. oktober 91.

Umiddelbart ser det i dag ud, som om Morten forstår, hvad der bliver sagt. Han er rigtigt i sit es, i sin høje stol for enden af bordet. Da hans mor siger noget morsomt, ler han med, lige så forstående som os andre. Vi ler derefter af ham. Mine køkkenskuffer er ved at være i høj kurs nu, han ler dominerende, hver gang det lykkes for ham at trække en ud.

D. 3. januar 92.

Vi er i Kirke Eskilstrup, Morten har 39,5 i temperatur, men trods det, går han de første 3-4 skridt. Det varer dog en tid, inden han bliver helt sikker på benene. Derimod går det stærkt med den lille gåvogn. Den lille barneseng, som vore egne drenge og andre babyer har ligget i og naturligvis også Morten, står nu klar til den lille nye. Jeg håber inderligt, at jeg kommer til at elske den næste lige så meget, som jeg elsker Morten, jeg synes nemlig, at det må være umuligt.

Apropos temperatur, feber, vil jeg senere skrive om Mortens sygdomme. Det er nemlig ikke første gang, Morten har feber og skal behandles med penicillin, der har allerede været flere tilfælde, men her vil jeg lige fortælle om forløbet på det tidspunkt, lillebroderen blev født.

Lillebroderens fødsel

D. 3. februar 92.

Kl. 9 ringer Henrik og fortæller, at de har fået en stor dreng i nat kl. 1.30, så nu er Morten blevet storebror. Som tidligere nævnt har Solveig fået foretaget moderkageprøve, som har vist, at det ikke var et mongolbarn og at det var en dreng, så deri er der ikke noget nyt.

Henrik fortæller ydermere, at Morten har 40 i temp. Han har været til læge med ham, der er intet at høre. Det er nu efterhånden en lille uge, han har haft feber. Så snart Erik kommer hjem, kører han mig til Kirke Eskilstrup.

Selv om Morten har den høje temperatur, er han ret frisk. Det skal hertil siges, at det er meget sjældent, at Morten har været slået ud af den høje temperatur. I løbet af næste nat er jeg oppe ved ham 4 gange, han er tørstig og er stoppet i næsen. Til det sidste bruger vi saltvandsdråber. Henrik har hårdt brug for at sove, dels efter forrige nats tilstedeværelse ved fødslen og dels fordi han skal på morgentjeneste.

Da Morten vågner, klynker han slemt, temp. 39,6. Hans tunge er forfærdelig tør, heldigvis får jeg en del mad og væske i ham. Han klynker stadigvæk, så lille han er, er det som om han har fornemmelse af forandring. Jeg tror også, at han savner sine forældre. Begge forældre har ringet i løbet af dagen og spurgt til ham. Nu har Henrik fået lægen til at skrive Calcipin op til ham, 5 ml. gange 3, som jeg har hentet, efter Henrik igen er kommet hjem. Temp. er faldet til 38,8. Senere

kører vi til Holbæk sygehus for at gratulere Solveig og se drengen, Martin, som han skal kaldes. Forældrene havde talt om Martin eller Anders, men da han var der, syntes de, at han lignede en lille Martin, så derfor Martin. Hvor er det skønt at se Henriks glade ansigt, da han tager sin lille dreng i armene. Som en sidebemærkning, så er Martin en tro kopi af sin far, da han blev født. Morten hænger i sin moders arme, mens vi er der og da vi skal gå, græder han utrøsteligt, det er lige før, jeg selv gør det samme, jeg føler med den lille fyr, mor skal jo ikke med hjem. Han græder stort set hele vejen hjem og det fortsætter, da han skal sove, Henrik er nød til at lægge sig sammen med ham. - Vi nåede at få Calcipin i ham 2 gange i dag, så håber vi, det hurtigt hjælper. Næste nat er jeg oppe ved ham flere gange, han har en god vejrtrækning nu. Både Morten og jeg sover til 8.30, det var vist tiltrængt for os begge. Og det bedste ved det hele er, at temperaturen er under 37.

Morten og jeg kører ikke til sygehuset i dag, Henrik kører alene. Ved sovetid græder den lille mand sig igen i søvn og da han endelig sover, snøfter han stadig. Ved besøget på hospitalet den sidste dag, før Solveig skal hjem, er det lige så galt, som den første. Nu håber jeg blot, at Morten ikke græder så meget ved sengetid i morgen, når Solveig kommer hjem. Hun må nemlig ikke bære på ham, kun på de 4 kg. som Martin vejer, for at undgå de besværligheder, som hun havde efter Mortens fødsel. Det er sidste dag for mig, jeg bliver hentet af min mand i morgen. Håber så, at det ikke bliver for strengt for Solveig. Dagen efter min hjemkomst ringer jeg til Solveig og spørger til Morten, han havde heldigvis ikke grædt sig i søvn aftenen før, så det var tydeligt, at han havde savnet sin mor.

Mere om lillebroderen senere.

D. 20. marts 92.

Henrik ringer og fortæller, at Morten går rundt i stuen, så først nu er han helt sikker på benene, men det er nu også flot for netop Morten. Kun 20 måneder gammel. Nogle dage senere oplevede vi det selv. Morten kom hjem med Kurt (bussen), sad på forreste sæde, vinkede nok så fornøjet til os alle 4. Kom ind, blev sat midt på gulvet, rejste sig og gik, det var ubeskriveligt at være vidne til.

Sygdomme

I det forrige afsnit var jeg lidt inde på sygdomme. En mongol har ofte hjertefejl, Morten var ikke ret gammel, før han fik taget hjertekardiogram og forældrene fik at vide, at der ikke var noget unormalt. Det må vi så tro på, selv om Morten nemt bliver træt, men det er måske dovenskab? Morten har haft utallige temperaturforhøjelser forårsaget af forkølelser, dårlige ører, den første allerede godt en måned gammel, lungebetændelser o.s.v. Og stort set lige så mange antibiotikakure. Det værste ved disse kure, var imidlertid, at der var noget i disse, som Morten ikke tålte. Som regel slog han ud med et forfærdeligt rødt, kløende udslet efter nogle dages behandling. Det var grimt at se på og en slem belastning for både Morten og hans nærmeste. Resultatet var naturligvis, at han ikke nåede at få behandlingen længe nok.

En gang sagde en læge, da Morten var meget medtaget, at de skulle fortsætte 6 dage mere med behandlingen, så ville det vise sig, om det var penicillinen eller nældefeber, det er hans udslet nemlig også blevet kaldt ind imellem. Faktisk kunne det have slået ham ihjel.

Morten har været så forpint ind imellem af udslettet, overfølsomheden, at hans små hænder og fødder har været ganske hævede. Jeg husker en gang, hvor Henrik kom med ham, det eneste han kunne, var blot at hænge hos mig, mens jeg lige så stille sad og masserede hans hævede hænder og fødder. Til andre tider har det dulmet lidt at sætte ham i badekarret. Men han skal have den ros, at han har været umådelig tapper. Efter min mening har han en meget høj smertetærskel.

For at begynde nogenlunde fra en ende af med hans sværere sygdomme, blev han d. 29. november 92 akut indlagt på Holbæk sygehus. Henrik ringede søndag aften kl. 22.10 og fortalte, at Morten

var blevet opereret for tarmslyng kl. 17 og havde 39 i temperatur. Solveig overnatter på hospitalet, Henrik tager sig af Martin derhjemme. Det viser sig, da jeg får set nærmere i min sygeplejelærdom, at det er en Invagination (en tarmslyngs lignende tilstand, fremkaldt ved at et tarmstykke har skudt sig ind i det nedenfor liggende afsnit, som så på en måde "æder" det). Stakkels lille mand.

Jeg må indrømme, at jeg slet ikke forstod det, idet Morten havde været inde til vort julemarked dagen før og været et stort energibundt med boldkast, som han næsten ikke var til af få fra. Så hurtigt kunne det gå. Jeg var dybt taknemmelig over sygehusets hurtige reaktion på hans tilstand. Jeg spurgte dagen efter min kollegas mand, som jeg havde talt en del med angående Morten, om hvordan sygehuset så hurtigt havde stillet diagnosen? Hertil svarede han: Når barnet kommer ind, er det som regel ganske slapt, har temperaturforhøjelse og bløder fra tarmen, så er der ingen tvivl. Næste dag, mandag, havde jeg morgentjeneste, så efter at have været hjemme og høre Solveigs telefonbesked, kørte jeg til Holbæk for med egne øjne at se, hvordan det stod til. Jeg havde taget Mortens kæreste billedbog med hjemmefra. Da jeg kommer, er det Henrik, som har overtaget vagten. Morten sover, men vågner snart, Henrik tager ham op, skifter ham og nu ser jeg det store operationssnit på hans lille mave, der er 12 store sting.

Jeg får ham på skødet og han sidder lige så stille og ser i billedbogen, af og til siger han: Av. – Han får heldigvis stikpiller for smerter hver 4. time, det er godt. - Hvor er han tapper, den lille mand! Han spiser lidt is og grød, i den 1½ time jeg er der. Det rumler vældigt i hans lille mave, hvilket er et godt tegn. Allerede onsdag kommer han hjem, hans mave har virket. Tak til Gud, fordi det er gået så godt. Fra torsdag til lørdag er jeg i Kirke Eskilstrup for at tage mig af Morten. Livet skal gå videre, Martin er i dagpleje og forældrene på arbejde.

Da jeg fortalte om Mortens operation og om dens farlighed til én som jeg gik til korsang med, sagde vedkommende: Måske var det bedre, han var død! - Hun tænkte selvfølgelig på hans mongolisme og hans fremtid. Jeg må indrømme, jeg kunne have kvalt hende på stedet, det var så absolut ikke en tanke, der så meget som havde strejft nogen af os.

Skilsmissen

Her bliver jeg nødt til at lave et afbræk i beretningen om sygdommene ellers mangler der forståelse m.h.t. de hospitaler, Morten fremover kommer i kontakt med.

Tirsdag d. 9. marts 93 begynder som en ganske almindelig dag. For 3 dage siden havde vi passet Morten og Martin, mens deres forældre havde været i biografen. Da de kom hjem, så Solveig meget træt ud og tårene stod hende i øjnene, hun påstod dog, at det havde været en dejlig aften. Som sagt en ganske almindelig dag med cykeltur til klinikken en dejlig morgen, som der står i dagbogen. Hjemme igen hører jeg kl. 16 en bil i carporten, regner med at det er Erik, som kommer hjem. Pludselig kan jeg høre Mortens lille stemme i brevkassens lem, jeg aner straks uråd, det løber mig koldt ned ad ryggen. Da jeg åbner døren, er det Henrik og Morten. Hvor er de andre to? Hvad er der galt, skal I skilles og mange flere spørgsmål. Men for at gøre en lang og smertelig historie kort, så har Henrik truffet en anden. Tårene får frit løb og jeg siger: Stakkels Solveig, hvor har jeg ondt af hende, det er jo meget værre for hende, end for os. - Så lille Morten end er, fornemmer han alvor i situationen, han står og holder os begge om benene, længere kunne han jo ikke nå. Tænk den lille fyr prøver at trøste. Da Erik kommer hjem, mærker han omgående, at der er noget helt galt. Han tror ikke sine egne ører. Vi prøver at fortælle Henrik, at ethvert ægteskab har kriser, men han er ganske afklaret, som han siger. Da de er kørt, ringer Solveig, vi har slet ikke ord for situationen, hun græder ganske utrøsteligt i telefonen, lige til hun kan høre Henriks bil i deres indkørsel, så lægger hun røret. Solveigs mor og Ole, er også dybt rystede. - Det, der begyndte som en almindelig dag, blev den sorteste i vort liv. Når der er børn i et ægteskab, er en skilsmisse det mest smertelige for et par bedsteforældre.

Solveig tog fri fra arbejdet næste dag og med det samme har hun lagt sig i selen. Som jeg har skrevet før, er hun en stærk pige. Hendes biologiske far, Børge, bor i et kvarter i Rødovre, hvor Solveig har været skrevet op til en bolig siden sin konfirmation. Hun ringer og fortæller os, at hun har en chance for at komme i betragtning der, da hun har et meget lavt nr. i boligforeningen. Det er vi meget taknemmelige og glade for, så får vi chancen for at være hende og drengene nær. Allerede d. 26. marts 93 ser vi på lejlighed, en med 2½ værelse. Ole og Grethe er her også. Nu går det hurtigt. Solveigs far får nøglen allerede d. 6. april, så vi kan gå i gang. Solveigs far er maler af profession, så han gør et stort arbejde i lejligheden. Jeg hjælper hende med rengøringen og Erik med forskellige tekniske ting.

Solveig og Henrik har boet i huset i Kirke Eskilstrup hele tiden, for de var nødt til at hjælpes ad med børnene, indtil Solveig flytter, dette sker fredag d. 30. april. Den dag er vi til tante Connis fødselsdag og Henrik er kommet ind med drengene. Efter middagen kører Henrik og jeg hjem til os med drengene for at lægge dem i seng. Da det er gjort, kører Henrik og i døren siger han: Jeg kommer til at savne drengene, hvortil jeg ikke kan sige andet end: Det skulle du have tænkt på noget før. Henrik siger for øvrigt, at Solveig har fået en ven. Det går hurtigt i vore dage, må jeg sige. Det viser sig, at det er en weekendfar, som har en dreng på 5 år. Jeg forstår godt Solveig, for hvordan skulle hun klare at få hverdagen til at hænge sammen uden ekstra hjælp. Vennen har hun fundet gennem avisen og nu husker jeg også, at hun stod og læste annoncer op hjemme hos os en dag, jeg tænkte bare, at det var for sjov. Det viser sig senere, at han er en flink fyr.

Når jeg tænker tilbage på Solveig og Henriks ægteskab, må jeg til en vis grad tænke på, at vi ikke har givet dem nok fritid til hinanden, det er meget lidt, de har haft af den slags. En enkelt gang husker jeg, hvor de tog en lille tur med båden til Oslo med 2 overnatninger. Med to små har man brug for aflastning, med kun at have tid til hinanden

Jeg må indrømme, at jeg både forstod og ikke forstod Henrik i hans beslutning om skilsmisse. Det havde været nogle svære år, først chokket ved Mortens fødsel og senere, da Martin kom til verden, blev det ikke lettere, for han var et meget uroligt barn, skreg som en stukken gris til tider

og det gik hårdt ud over natteroen i familien. Engang jeg ringede til Kirke Eskilstrup for at høre til natteroen, svarede Henrik: I nat har Martin kun vækket os 6 gange! Solveig har selv kaldt ham et hysterisk barn.

Når man har skiftehold på arbejdspladsen, er det ikke let at få den søvn, man har behov for, når der er 2 små. - Dette er ikke noget forsvar for Henrik, da belastningen har været lige så stor for Solveig, hun skulle f.eks. op 4.45, når Henrik havde nattjeneste, for at nå det hele med børnene til henholdsvis dagpleje og Morten med handicapbussen og sig selv til toget. Her burde Henrik virkelig have kæmpet for sammenholdet.

Børnepasningen

Efter flytningen til Rødovre skulle Solveig have en pasningsordning. Kommunen ville ikke hjælpe, før hun var flyttet, derfor har hun selv måttet finde en dagpleje (sort) fra første dag. Hun fandt en kun 5. minutters gang fra vores bopæl, det lød vældig godt. 3. maj 93 var første dag og skulle vise sig også at blive den sidste. Jeg havde mødt damen med begge drenge og barnevognen om formiddagen, - for drengenes skyld gav jeg mig ikke til kende. Det viste sig, at hun var gået på sladder i 4 timer og drengene havde været helt umulige om aftenen. Det var lige til at tude over. Damen sagde selv fra. Næste dag kl. 16.30 så jeg pludselig Henrik med begge drengene på armen ved et andet husnummer nær os. Hjemme på bordet lå der en besked: Jeg har hentet en høj stol + det lille toiletsæde. Henrik. Det blev så den nye dagpleje for nogle dage.

Solveig er meget deprimeret. Hun synes, Henrik er løbet fra sit ansvar, det kan jeg kun give hende ret i. Hvor har jeg ondt af hende. Og jeg har det rigtig dårligt ved tanken om, at det er vores søn, der er den skyldige.

17. maj fik Solveig en ung pige til at se efter drengene, indtil der bliver en kommunal pleje. Det tog en rum tid, inden der kom besked om en plads. 21. august får Solveig besked om plads i Slotsherrens børnehave til Morten og lidt senere er der plads i Broparkens vuggestue til Martin. Den første gang, min mand og jeg skal hente drengene i deres vuggestue/børnehave, er den 2. september. Først Martin i Broparkens vuggestue, det var et stort hus, så det varede noget, inden vi fandt ham, han stod ved en halvdør og kikkede ud. Det var skønt at se hans gensynsglæde og han kunne selv vise os, hvor hans tøj hang. På med cykelhjælmen, d.v.s. jeg kunne ikke finde ud af, hvilken vej den skulle vende, så en mor til et af de andre børn hjalp mig. Derefter ud til min cykel og Martin op i cykelstolen, for derefter at cykle over og finde frem til Mortens børnehave. Her løb vi også noget rundt, inden vi fandt den rigtige indgang. Morten var ude at lege, da vi kom, men så snart han fik øje på os, kom han stormende hen til os med udbredte arme. Martin fik et stort knus af ham, det var meget rørende at se.

Ca. et år senere fik Morten plads i Carlsro børnehave og det kan nok være, det gav bonus. Weekend 12. - 14. august 94 havde vi Morten og her står der bl.a. i min dagbog: Morten er blevet en helt anden dreng, efter han er kommet i Carlsro børnehave, han er glad, synger og snakker hele tiden. Lørdag aften efter sit bad sagde den lille fyr noget, jeg ikke forstod, gik op på værelset, hvor det viste sig, at han var gået i seng, så det var altså det, han havde sagt. Det varede ikke mange dage, inden Morten kunne vise os, hvor hans madkasse var, når vi hentede ham. For den måtte vi endelig have med hjem til næste dag. Morten var så heldig, at en mongol mere og ham selv fik en pædagog for de 2 tilsammen. Ruth hed hun. Hun var enestående og da Morten var sammen med mange andre børn, havde det en meget gunstig virkning på ham, der skete en betydelig fremgang med ham på mange måder.

Pædagogerne gjorde en mægtig indsats i denne børnehave på flere måder, bl.a. også noget for os andre. Det første, jeg var med til som farmor, var morgenbord d. 4. november 94. Jeg blev hentet af Solveig kl. 8.20, da havde hun afleveret Martin i Broparkens vuggestue. Der var kaffe, saftvand og boller. Det var troldeuge, så alle børnene gik omkring med lange troldehaler, det var vældig

festligt. Som bedsteforældre har vi været med til 2 store arrangementer, det ene var dog efter, at Morten var gået ud, da var det Martin og hans jævnaldrende. Men mens de begge var der, var de med i en lille sang, som omhandlede trafiklyset og da var Morten og 2 andre det røde lys, hvor man blev kørt ned, hvis man gik over gaden alligevel, hvorimod Martin var grønt trafiklys, så måtte man gerne gå. Til slut var alle børnene på scenen, hvor de sang en sang på melodien: "Vi er røde, vi er hvide". En rigtig sød sang om børnene, hvor var de søde.

Dagen sluttede med konkurrence mellem alle de flotte lagkager, som mødrene var kommet med, her kan det nok være, der havde været stor fantasi bag hver eneste. Jeg holdt på en der lignede en stor solsikke. Det viste sig senere, at den havde fået de fleste stemmer. Festen sluttede naturligvis med kaffe og smagsprøver på lagkagerne, som hurtigt fik ben at gå på, samt med lidt auktioner af forskellige effekter. Meningen var jo at skaffe lidt penge i kassen til evt. nye aktiviteter.

Men med hensyn til kommunen, så har den været meget tung at danse med gennem årene for Solveig.

Det var dog en meget fin gestus, at Morten og en dreng mere fik deres egen pædagog, for i løbet af de 8 år, Solveig har været under Rødovre kommune, har hun haft 8 forskellige sagsbehandlere. Først de to sidste år, hun boede der, havde hun en fast og først da kom der ordentlig styr på tingene. Senere flyttede hun til Amager, dermed kunne hun begynde forfra, men heldigvis har bustransporten fungeret upåklageligt, lige fra Morten begyndte i skolen.

Legeteket

Noget, som også har været med til Mortens gode udvikling, er at vi haft mulighed for at låne ting og sager i Legeteket, en slags bibliotek, men i modsætning til bøger er det spil og anden form for legeredskaber, der lånes, alt efter netop det alderstrin Morten er på her og nu, ting for hans videre udvikling. En meget fin ordening. Man bliver vejledt og rådet til gavn for Mortens nuværende stade.

Tilbage til sygdommene

D. 21. marts 94 fik Morten skoldkopper, var mest generet af en som sad i næsen. Et par dage senere var det Martins tur. Kan man mon have skoldkopper 2 gange? Tilsyneladende havde Morten det også i februar 96.

Lungebetændelse har Morten haft utallige gange, den værste var, da man d. 9. december 94 fandt en dobbeltsidig lungebetændelse samt en Pneumothorax (luftansamling i lungesækken). Det skal her indskydes, at Morten stort set ikke har været feberfri i hele november måned og altså lige til nu, d. 9. december, hvor temperaturen igen er på 40. Den ene antibiotika-kur har afløst den næste, uden de har virket efter hensigten. Det eneste, der kom ud af den, var de forfærdelige udslet (overfølsomheden). Vi havde haft svært ved at få tingene til at hænge sammen, hvem havde fri til at passe Morten næste dag o.s.v.

Vi måtte lægge planer for pasningen dag for dag, så en dag sagde Solveig til mig: Bare du dog var pensionist allerede, farmor, det ønskede jeg sandelig også på det tidspunkt. At vi endelig fik diagnosen Pneumothorax var en hel lettelse, det forklarede Mortens temperaturforhøjelse og forfærdelige hoste. Henrik lader sig indlægge med ham. Morten skal til scanning i fuld narkose. Næste dag kommer de hjem igen, da der ikke skal ske noget før mandag. Morten har nu fået en maske, han skal trække vejret i, for at få lungen til at folde sig ud igen. Morten er ikke meget for det i begyndelsen, men efterhånden kan han mærke, at det gør godt. Mandag d. 12. december er det i min lod at køre Morten til sygehuset. Der bliver ikke nogen scanning i dag, derimod bliver der lyttet på lungerne, det lyder bedre og der bliver taget E.K.G. (hertekardiogram). Det er ikke let, da Morten ikke kan holde sig i ro. Efter stuegang får vi besked på at komme igen i dagcentret om 2 dage, så vi tager hjem. 2 dage senere tages der igen et røntgenbillede af lungerne, som

heldigvis ser pænere ud. Efter 14 dage kan Morten selv holde masken og tage de 10 luftindtag, som han skal, vi bliver dog ved med at hjælpe lidt.

Efter alt det udslet Morten har døjet med, vil Solveig have taget en penicillin test, det er d. 24. marts 95, på Glostrup sygehus. Her får hun pludselig at vide, at Morten har haft Mononucleosis (kysseysge), sidst han var indlagt, samt skarlagensfeber. Dette bliver Solveig både frustreret og meget vred over. Ingen har sagt et ord om det. Det, der piner os mest er, at vi har sendt Morten i børnehave, så snart han havde en temperaturfri dag, hvilket har været mod al "lægefornuft", når der har været tale om kysseysge. Her drejer det sig i meget høj grad om ro i flere uger, for at der ikke skal støde andre sygdomme til.

D. 11. marts 96 kommer Solveig med Morten. Han er virkelig sløj, af og til krymper han sig og siger: Ondt maven. Dagen efter konstaterer man en Atelectasis (sammenfald af den ene lunge). Ikke underligt den lille fyr har haft ondt. Solveig vil have ham indlagt. Det bliver han dog ikke, derimod bliver der foretaget en maveskylning for at dyrke bakterierne, så man der ud fra kan få fastslået, hvilken antibiotika han skal have. 2 dage senere har vi ham igen, vi får penicillin i ham, skønt det ikke er let. Han er helt umulig i dag, nærmest ikke sig selv. Vil hjem til mor, prøver at få flyverdragten på, hvilket også lykkes, men støvlerne går det ikke med. Taler hele tiden med sig selv imens. Endelig får jeg ham til ro og efter en god søvn er han helt sig selv igen, glad og fyldt med energi samt lyst til lidt mad. Næste dag er det mormor, der passer ham og da er han feberfri, så længe det varer, kan man ikke lade være at sige.

D. 23. april - stadig i 96 - må jeg igen til læge med Morten, det er efterhånden nogle gange, jeg har været det. Lungebetændelse og penicillin igen, det er ikke til at tænke på. Nogle dage senere mere penicillin, 3. maj ringer vi hjem fra ferie, Morten stadig syg, 5. maj til Gentofte sygehus, ikke kighoste bakterier, 5. august sprængt mellemøre, 28. august priktest i Gentofte, får desuden inhalator med hjem for bedre vejtrækning. 18. december halsbetændelse, penicillin igen. Den penicillin overfølsomhedstest, han har været til, viste, at han godt kunne tåle penicillin, men ikke desto mindre har han haft rødt udslet, så jeg mener, at der må være et andet præparat i, som han ikke tåler, priktesten viste ikke noget.

1996 har været et strengt år, for Morten, hans forældre og os andre, at få til og hænge sammen, det har dog hjulpet noget, at jeg er gået på efterløn og dermed kun er afløser på klinikken. Opkastninger, har Morten haft en del af. Jeg er nok tilbøjelig til at sige, at nogle har været psykiske, idet regnvejr f.eks. en overgang var årsagen. Det kunne også være en spænding, når vi skulle noget nyt. For Morten er faste rammer det primære, så noget nyt kan godt gribe forstyrrende ind. Jeg har et par eksempler, som jeg selv har oplevet. Dels var det den årlige Tivolitur, vi skulle til. De handicappede får hvert år en gratis tur i Tivoli med deres nærmeste. Vi var lige kommet ud af bilen, så kastede han op og det skete et par gange mere, inden vi nåede indgangen. Da vi endelig kom ind, var der intet mere, han var både i rutschebanen og andre farlige forlystelser. Andre gange har det været galt, når vi skulle i teater. Min mand og jeg går selv en del i teater og det vil vi også gerne en gang om året med børnebørnene, men det var ret belastende, når Morten kastede op inden forestillingen, mens vi gik og ventede på at komme ind på vore pladser Vi oplevede det første gang i Bellevue teatret d. 18. november 99, hvor vi skulle se "Røverne i Kardemommeby" og senere i Rødovres teater, Viften. Efter disse, for Morten belastende, situationer har vi fundet på en ny taktik, som går ud på, at vi blot skal være i teatret i god tid, gå direkte til toilettet, han får nemlig også ondt i maven. Når det var overstået, var det bare ind til vore pladser i teatret, så var der intet i vejen. Det oplevede vi d. 8. februar 2001, hvor vi så "Skatteøen" i Folketeatret. Det bedste ved det hele var, at han selv var så glad for det. Ikke kaste op, farmor, var hans kommentar senere.

Det er svært at holde styr på alle de gange, Morten har haft såkaldt nældefeber, samt hans forkølelser, så det springer jeg over. Det gode er dog, at da Morten fik fjernet polypper, var det stort set slut med forkølelserne. Indtil da gik han ustandselig rundt med gult snot i næsen. 17. september 97 var Henrik og jeg i Glostrup hos en øre/hals læge med Morten. Før denne dato havde jeg været der med Morten til undersøgelse og fået konstateret nogle meget store polypper i hans næse. I dag skulle polypperne fjernes. Henrik gik med Morten ind til narkoselægen, kom ud da han sov og inden der var gået 15 min., blev vi kaldt ind til ham på opvågningsstuen. Han sad hos mig på hjemvejen, turen gik godt, men han tiggede uafledigt om vand, efter vi var kommet hjem til Solveigs lejlighed. Vi lod ham sutte på en våd klud, men ved 18 tiden kastede han alligevel op. Morten kom utrolig hurtigt over det. Der var intet at mærke på ham næste dag.

Hvad angår nældefeber, er der nu godt nok et tilfælde, jeg vil nævne. 3. maj 2000 havde Solveig været hjemme med Morten, lægen havde igen sagt, at det var nældefeber. Jeg havde ham de to næste dage, men efter han var faldet i søvn om fredagen, var jeg ikke glad for at gå natten i møde. Jeg ringede til Solveig, hun kom med øretermometeret, han har 38,2. Ikke alarmerende, men han så forfærdelig ud, jeg var specielt nervøs for hans vejtrækning. Vi fik lov at komme ud til vagtlægen med ham på Herlev sygehus. Vi kom til med det samme. Lægen podede Morten i halsen, det var ikke stafylokokker, ærgerligt på en måde, så vi måtte køre hjem med samme besked, nældefeber. Næste morgen siger Morten, at det kløer, han kommer i bad, får sin medicin og bliver smurt, han er meget rødskjoldet på indersiden af lårene. Nogle dage senere fortæller Solveig i telefonen, at Morten har store vabler på fødderne, jeg siger, at hun skal fotografere dem. Huden gik senere af i store flager. Hvad årsagen var, fik vi aldrig nogen forklaring på.

Engang jeg hentede Morten i børnehaven, fordi Ruth havde ringet til Solveig og fortalt, at Morten var syg, lå han på en madras inde på Ruths kontor, havde det rigtig dårligt med høj feber. Det første han sagde, da han så mig, var: Dokkemand, farmor. Han har åbenbart følt, at "Dokkemanden" kunne hjælpe.

Det blev en længere afhandling om Mortens sygdomme, men da det har været en meget stor del af hans første leveår, måtte den med. Nu er det yderst sjældent, Morten er syg.

Jeg må dog lige nævne den sidste slemme omgang Morten har haft. Både Morten og hans nærmeste har været behandlet mod Stafylokokker både en og to gange inde for de sidste uger. Mandag d. 17. februar 2003 blev det til en byld i halsen for Mortens vedkommende. Han blev indlagt på Gentofte sygehus og opereret, Solveig tog det første døgn med ham og jeg afløste til den kommende nat. Det havde været virkelig sløjt med Mortens appetit den sidste tid, men det blev endnu værre efter operationen. Han kastede ustandseligt op, så snart han indtog noget, alligevel blev han sendt hjem allerede om onsdagen og der gik mange dage, inden han igen var helt sig selv. Morten var væk fra sin skole i 4 uger med undtagelse af 2 dage. Det var virkelig hårdt for ham, for han elsker sin skole og fritidsordning.

Men der er nu aldrig noget så galt, uden det er godt for noget, som man siger! Morten tabte næsten 5 kg i denne sidste periode, så det kan nok være, det har sat sit fine præg. Nu gælder det om at holde "kursen" fremover. Det er nu ikke nemt, da Morten er sulten næsten hele tiden.

Tænderne

Morten var godt 10 mdr., da han fik den første tand. D. 18. juni 93 havde jeg ham til tandplejen i Rødovre og det gik fint. Hvor mange tænder han havde på det tidspunkt, har jeg ikke noteret. Hvornår Morten tabte den første tand, husker ingen af os, men jeg mener, han var omkring de 8 år, det var i hvert fald ret sent, han begyndte og snakke om "rokketand". Nu som trettenårig har han de fineste tænder, ingen huller, men de sidder lidt ujævnt og meget tæt og så mangler han alle 4 hjørnetænder.

Vandhund

Det har været meget vigtigt for Mortens udvikling, at han så tidligt som muligt kom i svømmebassin. Hans forældre har været flittige med det fra hans første måneder. D. 24. oktober 90 kom de unge godt nok hjem og fortalte, at Morten havde grædt under hele træningen. Underviseren havde ment, at hans hals havde været mere slap end tidligere, jeg kunne nu ikke mærke nogen forskel. April 91 er vi i badelandet Lalandia, her er babybassinet lidt for koldt, men boblebadet er lige noget, der passer Morten, han er jublende glad. Et års tid senere ligger vi på en lille campingplads, hvor der er en lille dam. Denne er Morten syg for at komme i, hans far har ladet ham stikke fødderne i vandet, men det er ikke nok, så vi må have opvaskebaljen frem med vand, så er han tilfreds, han kan lige netop være i den. Senere, da Morten var blevet 3 år, var jeg med en dag, hvor vi havde begge drengene med i babybassinet i Vestbadet, men da var det noget af et job at styre drengene. Vi måtte prøve at holde dem i den ene ende for ikke at genere de øvrige alt for meget med deres vandpjaskeri. Morten har været en vandhund fra første færd, kunne ikke se vand uden at ville i det. Det har ofte været svært at holde ham fast og man har virkelig haft lyst til at slippe ham, men det ville nok trods alt have været et chok, når han mærkede det kolde vand. Det skal dog siges, at han ikke er sart med temperaturen i vandet. Hjemme i vores egen have var han ikke ret gammel, før vi fandt ham siddende i fuglebadet i stedet for sandkassen. Det resulterede i, at fuglebadet blev tørlagt, når Morten var på besøg. I flere år har vi haft et lille bassin med rutschebane. Det er blevet brugt meget flittigt, ikke mindst af Morten, men nu er hans numse så

bred, at han sidder fast i slisken, det hæmmer jo noget. Derimod bliver rutschebanerne i svømmehallerne brugt virkelig meget. Så snart han har taget turen ned, løber han op ad trapperne igen for næste tur. Morten har tidligere ikke haft fornemmelse for farligheden ved at springe i vandet, det er os andre, der har måttet holde ham tilbage. Selv om han er en god svømmer, har vi alligevel hele tiden et øje på ham. En dag for nogle år siden tog han pludselig 3 meter vippen i Køge svømmehal. Det viste sig dog at være for meget, ikke fordi han blev skræmt af det, men efter den tur blev det kun fra skamlerne for en tid. Morten hopper altid ud på benene eller som han gjorde for ikke så længe siden i Lalandia: Stod bare og lod sig falde lige ud i vandet, det giver noget af en vandkaskade. Men nu er han helt fortrolig med 3 meter vippen, så den får ikke for lidt, når han har chancen.

Rigtig morsomt er det, når drengene få deres far med i en vandkamp ude i vores have, så går den vilde jagt med vandspanden og hvis man rammer, udløses der høje gys.

Da vi har badekar, kan Morten godt bruge lang tid til sit morgentoilette og han kan holde hovedet ret længe under vandet. Det er en meget god ting ved Morten, han kan ikke fordrage at være snavset, han holder meget af badning og er meget renlig med sig selv. Det er et stående ritual for ham hver morgen at komme under bruseren eller i badekarret, når han er hos os.

Musikken

Der er altid blevet sunget for Morten, det har været en meget stor del af hans opvækst. "Jeg ved en lærkerede" samt "Jeg en gård mig bygge vil", det er sange, hans mor har sunget utallige gange. En situation jeg husker tydeligt, er den første jul, Morten var med i kirke, han var endda kun knap ½ år. Det var musikken, der passede ham, han vuggede frem og tilbage og smilede over hele hovedet af begejstring. Det fik flere kirkegængere til at smile med. Det samme gjorde sig gældende omkring træet hjemme hos os. Jeg tror, hans mor havde sunget nogle af julesalmerne for ham den sidste tid, så det var genkendelsens glæde.

Vi havde et bånd med børnesange, så som "Bro bro brille", "Så går vi rundt om en enebærbusk" o.s.v., når den blev sat på afspilleren, gik turen rundt om sofabordet for fuld fart.

D. 16. oktober 97 var en torsdag i skolernes efterårsferie, da vi, Morten, Martin, Solveig og jeg, havde været på Tøjhusmuseet først på dagen. Da vi gik derfra, kom vi forbi Christiansborg slotskirke som tilfældigvis var åben. Vi gik derind, da der var en større udstilling fra istandsættelsen efter en nytårs-brand. Når man var i en kirke, skulle der synges, mente Morten, så han stillede sig op på trinnet til koret og sang efter bedste evne. Det var virkelig rørende.

Når vi har haft ham til overnatning og han da vågnede midt om natten og græd, sang jeg bl.a. "Nu lukke sig mit øje" eller "Jeg er træt og går til ro". Så varede det ikke længe, inden han sov igen.

Siden har det fulgt ham, han kender utrolig mange sange, kan ordene og holder tonen efter bedste evne. Han var ikke ret gammel, før han sad og rokkede frem og tilbage, når han hørte god musik.

Senere fik han sin egen lille simple gengiver, hvori han kunne lægge bånd med kendte børnesange.

Her hos os var det altid - som tidligere fortalt - fuld fart rundt om sofabordet, når den slags bånd blev lagt på. Senere var det bånd der blev lagt i radioen og det var ikke altid, jeg kunne finde ud af den teknik, så det kunne være noget af et dilemma, når det var mig, der var babysitter. Jeg kunne aldrig finde den rigtige musik. Nu har han fået en lille Cd-afspiller med tilhørende hovedtelefon, som han sidder med, når han kører i bil eller blot trænger til at være sig selv lidt. Han er i sit es, når han f.eks. i bilen sidder og agerer med et par dukker til musikken, hvilket han blandt andet gjorde, da vi i 2000 kørte hjem fra Hansa Park i Tyskland. Så det er yt med bånd, nu er det Cd'er. På lige fod med Mortens musikglæde står teater også højt på hans liste. Vi to gamle har de senere år haft stor fornøjelse af at have vore to store børnebørn med i teater en gang årligt, til glæde for os alle. Sidste år kom fætter Mathias også med, da var han blevet stor nok til det også. Stykket

hed "Albert". Musikken gik lige ind, så jeg prøvede at få den på en Cd, men det var desværre ikke muligt.

Musikken kan dog godt blive for voldsom for Morten, så holder han sig for ørerne. Hans hørelse har der aldrig været noget i vejen med, tværtimod, f.eks. kunne han før i tiden ikke lide at sejle. Den lyd fra skibsmaskinerne var for meget, den må have gjort ondt i hans lille nervesystem, for engang, de sejlede hjem fra Jylland, havde han grædt hele vejen. Hans forældre var ikke spor i tvivl om årsagen og vi oplevede det samme senere på Tysklandsfærgen.

Men apropos musik. Ofte når Morten havde hørt god musik, skulle der danses. Havde jeg kjole på, var det altid oplagt. Et meget sødt eksempel har jeg fra hans fætter Mathias' dåbsdag. Ved middagen blev der spillet god musik og straks kom Morten og bød sin gamle farmor op.

Når vi har fødselsdag, får vi den første fødselsdagssang, så snart vi åbner døren. Senere får vi endnu en sang ved chokoladen eller middagen og så kan det hændes, at Morten slår på sit glas og siger, der skal holdes tale. "Hvad vil du sige?", spørger vi. Svaret er: Tak fordi vi må komme og tillykke. Eller: Tak for dejlig mad.

Morten kom og sagde til mig, at han også ville holde tale til min 70 års fødselsdag, men han skulle lige ned på sin plads først, derefter sagde jeg: Morten vil også sige noget. Det blev helt sikkert til et tillykke, men som en af gæsterne bagefter sagde: Så var det noget helt alene mellem Morten og mig.

Synet

Morten har skelet en del som lille, så d. 1. 10. 93 fik han klap for det højre øje. Det tog han i stiv arm. Først i november 93 fik han briller, de røg hurtigt af i begyndelsen, men forbavsende hurtigt kan han nok mærke, at de hjælper. 17. december samme år var jeg i Vangede Huse med Morten til kontrol. Hvordan man her kan se, om brillerne er de rigtige, forstår jeg ikke, men vi må tro, hvad de siger. Morten var meget flink til at samarbejde med lægen om de billeder, der skulle ses.

Vangede Huse er der, Solveig en gang om året er ude med Morten og herfra fulgte de ham, til han begyndte i skolen, da er det skolelægen, der har tilsynet med ham.

Op gennem årene har Morten fået nye briller, dels fordi de er gået i stykker og dels fordi de er blevet for små.

D. 5. januar 96 var jeg med Solveig i Amager Centret, Morten skulle have nye briller. Han skulle prøve et par gange, ind imellem skulle Solveig tale med optikeren, imens holdt jeg ham stangen ude i Centret. Det var noget af en opgave. Af og til lagde han sig bare på gulvet og ville ikke noget eller kravlede ind under noget, så jeg ikke kunne få ham ud. Så var det, jeg fik den største lyst til at gøre det samme, da det ofte har en god virkning at se andre gøre det, man selv gør. Jeg holdt mig dog i skindet, det blev kun ved tanken, for jeg tror, Morten nok ville have syntes, at det bare var vældig morsomt at se farmor på gulvet, så han helt sikkert omgående havde kastet sig over mig i stedet for i den overbevisning, at nu skulle der leges. "Missionen" lykkedes, Solveig fik ro til sin samtale med optikeren.

Mortens briller blev slået itu i skolen d. 10. september 98, den dag skulle vi i teater og se "Orla Frøsnapper". Det var meningen, farfar skulle have været med, men han havde ombestemt sig til en biograftur i stedet for, til noget mere spændende for ham velsagtens. Jeg måtte af sted alene med drengene, fik heldigvis solgt min mands billet. Morten var helt ustyrlig, men vi kom da igennem stykket. Når jeg tænker tilbage på denne aften, får jeg en meget dårlig smag i munden. Solveig sagde nemlig senere, at jeg bare skulle have ringet til hende, så kunne jeg have kørt hjem til hendes lejlighed og fundet de gamle briller frem, det ville helt sikkert havde hjulpet noget. Stakkels Morten, tænk, at jeg kunne gøre det.

D. 11. maj 99 er Mortens briller igen itu, så han må bruge sine solbriller til sin fars fødselsdag, de så meget mørke ud inden dørene, men de hjalp ham på bedste måde.

Marts 2001 fik Morten konstateret grå stær. Hvad det vil betyde, må fremtiden vise, men der er ikke sket nogen ændring siden, han bliver kontrolleret en gang om året.

Han er meget glad for sine briller, det er det første, han siger om morgenen: Briller.

Han kan ikke selv pudse dem, så af og til er det vist en værre tåge, han går i. Det er vores pligt at lægge mærke til det.

Talen

Mortens tale er nok noget af det bedste for en med hans handicap. Som tidligere nævnt blev der brugt store bolde i Sct. Bendts børnehaven. Vi har en stor hoppebold og da Morten var mindre, brugte jeg den meget. Når jeg hoppede med ham på den, sagde jeg: Farmor - farmor, for på den måde at få ham til at sige det. Hans tale har nu udviklet sig fint hele tiden, men jeg må sige, at han sjusker meget med den ind imellem. Han taler meget hurtigt, så af og til kniber det for mig at forstå ham. Jeg har dog lagt mærke til, at det er særlig slemt, når han er helt oppe og køre, som hans mor kalder det. Det er når vi f.eks. som juleaften er mange sammen, altså når ting er ude af den vanlige rytme, men også når han er træt.

Det er faktisk ret morsomt med Morten. Han sjusker f.eks. meget med S. Han siger bl.a. "gole", i stedet for skole, "band" i stedet for spand, "mør" i stedet for smør o.s.v. Når jeg retter ham, kan han udmærket sige det rigtigt. Han kan præstere og rette sig selv. Når jeg henter ham, så sidder han i bilen og siger de rigtige ord, mens han senere igen sjusker med ordene. Her synes jeg, skolen burde rette ham, måske det havde større effekt, men det gør de måske også?

Maden

Morten ammede som tidligere nævnt til han var omkring 6 måneder, suppleret med mælkeerstatning fra 12. september 90, når han skulle passes af andre familiemedlemmer.

Senere gik det efter de bestemte regler, med det babyer må spise. Men allerede 15. maj 91 kan jeg læse, at Morten har fået havregrød hos os. November 91 håndterer han selv fint en teske. Morten har faktisk altid været virkelig sikker på hånden. Op gennem årene er det meget få gange, han har væltet noget, hvilket lillebroderen Martin har gjort utallige gange.

I de første år spiste Morten stort set alt, men de senere år er han blevet meget kræsen. Det mest ærgerlige ved det er, at han er umulig at få til at smage på noget nyt, han siger bare: Det jeg ikke li'! Det kan man jo som bekendt ikke vide, når man ikke har smagt det. Som mongol har man som regel tendens til at blive lidt overvægtig og Morten er ikke noget særtilfælde. Men en kæmpe fordel har han, han kan nemlig ikke lide søde kager eller slik og vi er bestemt heller ikke ude på at få ham til at smage det. Frugt og grønsager er helt udelukket, desværre, en enkelt banan kan glide ned og kartofler er han meget glad for, det gælder også de franske samt flæskesvær, hvilket ikke er særlig godt, her må der holdes meget igen. McDonald er et meget eftertragtet madsted for Morten, det er nu heller ikke det bedst tænkelige måltid, man får der.

Til eftermiddagsforfriskning er boller Mortens foretrukne menu, herpå får han f.eks. en skive mager ost, der er ingen smør under, heller ikke på hans madpakke. Han kan godt selv sige om et og andet: Det feder! Eller mor siger: Kun 2 halve stykker i madpakken.

Her på det sidste skal det nu siges, at hans menuvaner er blevet mere varierede, selv om grøntsager ikke er med endnu, men det meste kød. Da vi i påsken 2003 havde alle børn og børnebørn til middag og jeg havde lavet vildsvinekølle, kom Morten efter endt måltid og slog armene om min hals og sagde: Det er vel nok noget dejlig mad, du laver, farmor. Det er en

kompliment, der går lige ind. Fiskefrikadeller og fisk, hvor benene er helt væk, er også på Mortens menu.

Af søde sager er der kommet chokoladekage med i eftermiddagsforfriskningen, det er vistnok kommet af, at de af og til bager en sådan i fritidsordningen. Pandekager og klatkager må vi endelig ikke glemme, for ikke at tale om risengrød, men det er vist de fleste børns ønskemenuer.

Noget, som alle vore børnebørn (vi har efterhånden 4) har sat meget højt, er farmors havregrød. Har de været syge, når de blev afleveret og ikke spist noget, varer det ikke ret længe, før de siger: "Havregrød og så er de straks raske". Det er den bedste medicin, som lillebror Martin selv siger.

De kunne såmænd godt spise min havregrød flere gange i løbet af dagen, hvis det var det. Er de sløje, får de selvfølgelig en ekstra gang. Jeg er spændt på, hvornår de holder op med at spørge efter havregrød, men skal de overnatte hos os, er parolen: Så skal vi have havregrød i morgen. Når vi er på camping, må jeg altid sørge for at have havregryn med. Hjemme i deres familier får de det vist yderst sjældent.

Jeg sulten, farmor! Den hører vi ofte. - Maden har en meget stor plads i Mortens dagligdag. Når vi henter ham, eller han kommer her, er det første, han siger. Hvad spise, farmor? Sidst var det i telefonen, han spurgte, han skulle komme lidt senere til middag. Da jeg sagde mørbrad, svarede han omgående: Uhm, det jeg godt li'. Så var dagen reddet.

En dag havde vi Morten med på tæppekøb lige efter skoletid. Morten brugte tiden til at kravle ind i tæpperullerne og gemme sig, så da vi skulle hjem, var han forsvundet. Så kaldte jeg på ham og sagde, at vi skulle hjem til boller og cola, det kunne nok være, det fik fyren ud af rullen. Da vi gik ud af døren, råbte ekspedienten efter Morten med et glimt i øjet: Nu ikke for mange boller, - han kunne godt se, at vægten nok var lige vel høj.

Interesser

Morten har mange interesser ud over svømning. Fra helt lille kunne han ikke blive træt af at gynges, det var os andre, der først blev trætte. Da han blev 4 år, gav vi ham en cykel med støttehjul samt en lille bønne med sæbeboblevand. Cyklen havde ingen interesse, men sæbeboblerne har lige siden været noget af det bedste for Morten. Vi har været nødt til at få opskriften til sammensætningen af boblevand, da vi ellers kunne købe os fattige i de mængder, Morten kan bruge. Vi har altid en eller flere bønner med boblevand inden for rækkevidde, også i campingvognen. Det er rigtig morsomt, hvis Morten kan få nogen til at hoppe eller løbe efter boblerne. Når Morten de senere år har været med i Eksperimentariet, kunne han godt bruge hele dagen ved sæbeboblerne, her kan de laves så store, at han kan stå inde i dem, men andre skal

"desværre" også have en chance. Det helt store hit er Barbie-dukke, dem kan han bruge megen tid med, det er vigtigt, at de har langt hår. Apropos langt hår, så falder Morten omgående for piger med langt hår. Da han blev 10 år, gav jeg tur til Hansa Park i Tyskland, det skulle være min fødselsdagsgave til ham, men dertil sagde han: Det er da ikke nogen gave, farmor! Til alt held havde jeg også en pakke til ham og bare ved pakkens udformning kunne han se, at det var en Barbie dukke, så han jublede, inden han overhovedet fik den pakket ud. Nu siger hans mor, at han er for stor til at få flere, men han elsker dem, han har og har som regel stadig et par stykker med i bilen. Morten kan være svær at holde fast ved noget i længere tid, der skal hurtigt ske noget nyt, men noget der kan optage ham er optræden. Han elsker at klæde sig ud i fine kjoler og højhælede sko samt at agere i et cirkus. Så skal der være én, som præsenterer ham som et eller andet. Vi har et stort forhæng i vores alrum, som vi bruger om vinteren, det er velegnet som cirkustæppe, så når det bliver trukket fra, er Morten blevet præsenteret som et eller andet. Men han kan også lege cirkus med dukkerne alene. Så digter han små historier i deres optræden.

En stor og efterhånden noget fortærsket udklædning er julemanden. Ho ho ho, hører man ham pludselig sige, åh, nej, ikke nu igen, tænker man. Så kommer han i fuld mundering og med sækken på nakken fyldt med gaver, det er forskelligt legetøj, han har lagt i. Så er der uddeling af gaver. Til fastelavn var Morten nogle år heksen til Bloksbjerg. Han var umådelig sød i det dress, der er langt hår i hatten, så han er ganske ukendelig.

Lege baby vil Morten også gerne. Da jeg i januar 96 var ved at montere vores babyseng til vort næste barnebarn, vor ældste søns førstefødte, lagde Morten sig op i den flere gange, puttede sig og sagde: Jeg baby. Det har han senere gjort flere gange i vores tremmeseng, nu hvor han er blevet stor. Det er lige før, man er bange for, at sengen ikke kan holde til hans vægt mere.

Video har en stor plads i Mortens hverdag. Der har været nogle få stykker, som han aldrig er blevet træt af at se. Den ene hedder: "Morten og Martin", som altså er ham selv og lillebroderen, de to andre er "Bamses julerejse" og Olsen Banden med børnene. De sidstnævnte har min mand optaget fra TV, så der er de fleste afsnit på. Efter skilsmissen havde vi drengene meget, så vi købte en optager, det er blevet til mange, mange meter, ja kilometer af optagelser af Morten og Martin og dem elsker Morten som sagt at se. Det er blevet til Morten og Martin 1 og 2. Min mand har været nød til at lave en kopi, for at originalen ikke skulle blive slidt op. Morten kan dem udenad, ved lige hvad der bliver sagt eller sker. Bestemte steder siger han: det skal vi snart igen. Det er især, når han ser noget fra de campingture, han har været med på, han husker tydeligt, hvilke pladser der har de bedste legepladser. Morten holder allermest af det, han kender på forhånd. Apropos camping, så satser vi på, at vore børnebørn skal med i hvert fald én gang hver sommer og helst hver for sig, da det er mest hyggeligt for den enkelte, for så er der ingen konkurrence børnene imellem og der er bare én, der skal tages hensyn til (forkæles). Men nu hvor de alle er blevet større, er det nu meget godt at have to med, så kan de underholde hinanden ind imellem, f.eks. gå på legepladsen eller spille fodbold sammen.

Med hensyn til cykel har Solveig nu fået en tandem, hvor Morten sidder foran, det er en dejlig afveksling, når der er nogen, der vil køre med ham. Før denne har han haft to andre modeller både en single med støttehjul samt en anden slags tandem, her sad han bagved, men den var ikke nær så let at håndtere for den voksne som nu, hvor han sidder foran. Det er naturligvis den voksne, der styrer, men Morten kører selv med i pedalerne.

Computeren er Morten også meget glad for, han var kun 5 år, da farfar viste ham spillet med figuren "Hugo". Næste dag huskede han nøjagtigt hvilken tast han skulle trykke på, nemlig F1. Vi har et cirkusprogram til computeren, hvor dyr og deres lyde skal sættes sammen, for at man kan få dem ud af manegen, det går det også fint med. Morten er faktisk eminent, når det gælder huskespil, et sådant har vi også på computeren, han er ikke sen til at finde de skuffer, der passer sammen eller lave puslespil med Pippi Langstrømpe.

Familiebilleder, fotos, bliver stort set taget frem, hver gang Morten besøger os. Han ved lige nøjagtigt hvilke samlinger, han selv er i, dem han ikke kender, er der ikke noget ved, - kender ikke, siger han.

Når vi er ved stranden skal der kastes sten i vandet. Så er der måske en stor sten lidt ude, som skal rammes. Går den ved siden af, siger Morten: Tæt på. Det er ikke alle strande, der har lige mange sten, så må vi samle nogle undervejs, eller vi leder efter dem i sandet. Da er Morten ofte doven og skal have os andre til at finde dem til sig. Den anden dag fortalte han mig, at når klassen var i koloni og ved stranden, var det Daniel, der samlede sten til ham, det må jeg sige, er flot. Daniel er "Min bedste ven", som han selv siger. Daniel er den anden mongol, som Ruth havde i børnehaven og som Morten nu går i skole med. Doven er han nu ret ofte, f.eks. gider han ikke gå ret langt, så sætter han sig ned på hug og så skal der megen overtalelse til at få ham videre, det er dog blevet meget bedre. Det var før i tiden et problem for hans børnehavepædagog, Ruth, når de gik tur, for Daniel var lærenem og så sad de der begge to. Det hænger stadig lidt ved Morten, er der noget, der ikke passer ham, sætter han sig ned.

For ikke så længe siden fik vi nyt bibliotek her i Islev og det er det helt store nummer for alle vores børnebørn at gå derind med farfar. Er Morten med, vil han helst køre i bilen, men han går da også derned, når vejret er godt og farfar insisterer. Så kommer de tilbage med stakke af bøger og videos, som skal ses igennem. Min mand har fortalt, at den mand, der stempler udlånet, er faldet for Morten, så det er ham, der får lov at stemple ud. Det er noget, der passer fyren.

For nogen tid siden, da vi havde Morten med på camping, var vi så heldige, at der var en trampolin, den kunne Morten godt hoppe på hele tiden, men der var jo andre børn, som også skulle til, så vi sad troligt og ventede på tur. Morten ville nemlig ikke gå derhen alene, for så blev han bare sprunget over, det tror jeg gerne. Her traf vi for øvrigt en mor med en mongolpige. De boede ude i byen, men gik hen på campingpladsen stort set hver dag, netop for at pigen kunne træne sin motorik. Det var også tydeligt, at Morten havde godt af det og noget helt andet, så slankede motionen helt sikkert også.

Apropos slankning, så har Morten slanket sig i den sidste tid, hvilket jeg har berettet før og han er også blevet højere. Han er efter min mening en rigtig flot fyr, en køn mongol vil jeg kalde ham. I vores familie holder vi meget af de fleste slags spil og her er Morten altid parat til et "slag" - ikke mindst huskespil, ludo og billedlotteri. Gemmelege er også et hit, det være sig som person at gemme sig, men også "Tampen brænder". Vi har en lille kat i keramik, som er "Tampen", den brænder mere eller mindre, efter hvor nær eller fjern man er fra den.

Aflastning

Efter skilsmissen har Henrik haft børnene stort set hver anden weekend, men en fast ugentlig hverdag er aldrig kommet til at fungere, idet det har været svært med de skiftende vagter ved politiet.

Det havde ellers været en stor fordel for Solveig at vide sig fri en bestemt aften i ugens løb, så hun f.eks. kunne gå til et og andet. Til en af hendes fødselsdage gav vi Solveig et ti-turs kort til et motionscenter, hvilket hun var glad for, idet hun døjede en del med smerter i hofterne. På denne måde fik hun noget for sig selv og vi kunne passe drengene imens.

Fremmed aflastning har ikke altid været lige god og stabil. Flere er blevet prøvet, noget gik for en kort tid, andet gik slet ikke. 23. november 96 begyndte Morten i en ny familiepleje. Selve afleveringen var ikke gået så godt, sagde Henrik, Morten havde kastet op, hvilket jo ofte er tilfældet ved noget nyt og ukendt. Men da Solveig dagen efter fik Morten tilbage, var det med ordene, at familien havde syntes, han var en velopdragen dreng, det er han sandelig også efter min mening. Aftalen i denne aflastning lød på hver anden weekend og hver onsdag efter børnehaven til torsdag morgen samme sted. Torsdag d. 9. januar 97 hentede jeg Morten i børnehaven, vi skulle til røntgen af lungerne i Gentofte. Morten virkede meget træt og søvnig, han sad og gabte i bilen hele vejen ud til sygehuset. Gad vide hvornår han var kommet i seng i aftes i familieplejen? En dag fortæller Solveig, at den nye familie vil have Morten med til Norge i weekenden. Hun er noget frustreret over først at få besked om det, lige før det skal ske. Det skulle senere vise sig, at det ikke blev første gang. For os at se kunne Morten ikke have noget ud af det, det kunne kun være for familiens egen skyld, de kunne jo få nogle af billetterne refunderet p.g.a. Morten. På denne måde var Morten også med familien en uge på Malta. Aftalerne med familieplejen kørte i det daglige ikke altid efter bestemmelserne. Ind imellem var der afbud p.g.a. forskellige ting, f.eks. en gang var det en syg svigermor, så Solveig var ikke helt tilfreds med familien. Familiefaderen blev også mere og mere utilfreds med betalingen af f.eks. kørselspengene, så kommunen begyndte at se lidt nærmere på tingene. Dråben, der fik bægeret til at flyde over, blev da familien ville på vinterferie i Norge mellem jul og nytår 97. Kommunen spurgte Solveig, om hun havde brug for den aflastning, hvortil hun svarede benægtende. Fra da af ophørte samarbejdet med den familie. Derefter gjaldt det om at finde en anden løsning, indtil Morten evt. kunne komme på aflastningsinstitutionen Lundø i Skovlunde, hvilket der er en mulighed for. Det gjaldt først og fremmest weekender. Mormor og morfar kunne tage nogle weekends, hvilket vi også kunne. Der blev dog ingen helt fast hverdagsaflastning før 18. august 98, hvor vi begyndte at hente Morten hver tirsdag i fritidsordningen og køre ham i skole næste morgen. Denne første morgen d. 19. august holder busserne på striben og sætter børn af ved Skovmoseskolen, klokken ringer 8.30, så går børnene til deres klasser. Jeg får lov til at gå med ind i Mortens klasse, hvor han viser mig sin plads, inden vi kysser farvel. Når jeg tænker tilbage på det, kan jeg ikke forstå, hvorfor vi ikke begyndte på det med det samme, men fra 18. august var sommerferien forbi og dermed begyndte et nyt semester, om jeg så må sige. Men tirsdag/onsdags ordningen fungerede meget fint lige til 28. maj 99, hvor Morten fik plads i Lundø. Her har Solveig fået tildelt 36 døgn over et år. Det lyder af meget, men når man begynder at tælle på det, er det

ikke så voldsomt. I begyndelsen var Morten der også i weekends, men Solveig fandt ud af, at han kedede sig alt for meget. En weekend var fra fredag eftermiddag til mandag morgen, altså 3 nætter, men tæller som 4 dage. Nu er det kun midt i ugen, Morten er der, det er med 2 overnatninger, men tæller 3 dage, så bliver han kørt derud fra skolen - eller rettere sagt fra fritidsordningen - og kørt til skole igen den næste dags morgen.

Morten fandt sig ellers hurtigt til rette i Lundø. Det fik vi syn for, da der var besøgsdag d. 21. august det år, han var begyndt derude. Han viste os rundt i alle rummene og fortalte glad om de forskellige rums funktioner. De tager sig så godt af børnene, at hvis de bliver syge i de dage, beholder de dem, i stedet for at sende dem hjem til forældrene. Men er det alle 3 dage, kan det blive for meget, det er sket for Morten een gang, hvor Solveig bad mig køre ud efter ham den sidste dag. Det gjorde jeg gerne og det passede Morten godt.

Skolen

Det har været meget spændende, hvor Morten skulle gå i skole. Hans forældre har lige fra hans fødsel været indstillet på, at det ikke var et normalt barn, de havde fået, altså kunne han ikke få en normal skolegang. Han kunne måske godt klare de første klasser i folkeskolen, men så ville nederlagene komme. De ville ham det bedste og man har det nu engang bedst blandt ligesindede. D. 1. april 97 fortalte Solveig, at Morten var optaget på amtets skole, Skovmoseskolen, som tilfældigvis ligger her i Rødovre. Bedre kunne det ikke være. 6. august samme år begyndte Morten der. Hvor har jeg ofte tænkt, hvor gerne jeg ville være en lille mus, som sad i et hjørne og fulgte undervisningen, men det er ikke tilladt at være til stede, det ville give for megen uro, - det forstår jeg godt.

Det skulle senere vise sig, at Morten var en af de bedste i klassen ud af 9 børn. Man kan så spørge sig selv, om det er godt eller dårligt, for det er jo altid godt og have noget at se frem og op til. Det lyder utroligt, men børnene undervises så individuelt og lærerne mener, at Morten kommer til at læse. Det var en glædelig meddelelse at få. Jeg erfarede noget i den retning, da jeg for ikke så længe siden hentede Morten i skolen. Da vi havde sat os ind i bilen, sagde jeg til ham, at vi lige skulle handle på vejen hjem, hvorefter han straks greb blok og blyant foran sig, klar til at skrive ned. Hvad skal vi have, farmor? Det kneb dog lidt med æ'et i æg. Men jeg var forbavset over hans snarrådighed og initiativ. Nu går Morten i 7. klasse.

Ofte, når vi henter Morten i skolen, har han lavet en tegning til os. Sidst var det en matematik opgave. Jeg var imponeret over de fine tal, men da jeg spurgte til selve opgaven, som for mig var nuller, sagde han: Nej farmor, det er da æg, kan du da ikke se det? Det kunne jeg så pludselig også se, at det var. $3 \text{ æg} + 1 \text{ æg hvilket var} = 4$. Selvfølgelig.

Sidste sommer, da vi havde Morten med på camping og gik en tur langs noget højt græs, overraskede han mig virkelig ved pludselig at tage et par græsarter og sige: Det her er byg og det her er havre! Tænk at han også havde lært det. - Det var nu ikke hverken byg eller havre, men det lignede i den grad til forveksling. Jeg sagde selvfølgelig, at det var græs, men det blev han ved med at benægte. Nu håber jeg, at jeg en dag får chancen for at finde de rigtige kornsorter, så han ikke er spor i tvivl en anden gang. Jeg synes, det er utrolig flot, at Morten - et bybarn - har forstået en så vanskelig opgave. Som min anden svigerdatter senere sagde: Det kan jeg ikke engang kende forskel på.

Morten har en lille "kæreste" fra en anden klasse, Betina hedder hun, han sidder meget tit og skriver hendes navn på blokken i bilen. Morten og Betina hygger sig vældigt i fritidsordningen, de elsker at lave teater, det er som regel kendte eventyr af Grimm og H. C. Andersen, såsom Snehvide, Askepot, Hyrdinden og Skorstensfejeren o.s.v.

Lærerne gør vældig meget med børnene, en meget stor indsats blev "fyret af" d. 1. april 2000. Klassen opførte Snehvide og de 7 små dværge. Morten var en af dværgene, hans replik var: Hvem

har taget min ske? Betina var "Den onde dronning", det gjorde hun vældig godt. Dværgene kom flere gange syngende ind på scenen med den kendte lille sang: "7 arbejdsvante dværge til skovs mon gå".

Da de gik ud fra scenen igen, stak Morten armen i vejret og vinkede med ordene: Farvel farmor! Det fik en stille latter til at gå gennem forsamlingen. De næste gange Morten forlod scenen, nøjedes han med at vinke, han var nok blevet klar over, at der ikke skulle siges noget. Noget helt andet var, at han ikke fik afleveret sin replik. Bagefter blev der ordentlig klappet, for det var en enestående præstation af både lærere og elever, her havde der været brug for den allerstørste tålmodighed fra lærernes side. Det er dejligt, at det er det samme team af lærere, der følger klassen op og man mærker både deres engagement og kærlighed i arbejdet med vore kære udviklingshæmmede familiemedlemmer.

Morten går naturligvis lige fra skolen ind i fritidsordningen, her trives han meget fint. Han bliver hentet og bragt til og fra skole hver dag med handicappussen. Når vi ind imellem har haft ham til overnatning og skal køre ham til skole næste morgen, skal han altid hen til "hans chauffør" og give en krammer, inden han går ind. Morten er umådelig glad for sin skole og fritidsordning. Det fik vi for kort tid siden beviser for i hans skoleferie. Vi havde ham med på camping og gik en aftenur, pludselig overvældede længslen efter Betina og Daniel ham og tårerne trillede ned ad kinderne. Det rørte mig dybt at se så stor en kærlighed, han havde til sine kammerater.

Med til skolen hører også Mortens meddelelsesbog. Den har fulgt ham, jeg ved ikke hvor mange år, jeg tror faktisk hele hans liv, men det er en vældig god ting. I den bog skriver både skole og fritidshjem hver dag, samt det hjem som har haft Morten for natten, f.eks. mig selv. Det er altid meget interessant og læse tilbage i den. Den er meget fyldestgørende. Lærerne er eksperter til at tegne i den og ind imellem er der også rigtige fotos.

Dette med tekst, tegninger og fotos, blev rigtigt bekræftet sidst Morten var syg. Han havde været indlagt for at få fjernet en byld i halsen. Første nat efter operationen overnattede Solveig hos ham, anden nat gjorde jeg. Da Morten var hjemme igen, fik han tilsendt en flot mappe fra både klassen og fritidsordningen. Hver elev havde lavet en tegning med navn, endvidere var der sat en lille tekst på med hjælp fra anden side, f.eks. - hvis tegningen viste en stor iskage - stod der: Is er godt, når man har ondt i halsen. Og Morten havde vitterlig ondt i halsen efter den operation. Flere af tegningerne forestillede en dreng i en seng, så fantasien manglede ikke. Lærerne havde taget billeder af den enkelte elev i den arbejdende stund, det havde helt sikkert taget både timer og dage at lave de hæfter og i klassen var det nok blevet brugt i undervisningsøjemed også. Det var

simpelthen så rørende at læse om, hvor meget Morten var savnet, så det ikke kunne undgå at kalde tårerne frem hos mig, da jeg så dem.

Fritidsordningen gør også vældig meget. Flere gange har vi været til fest, her har der været forskellige konkurrencer, forskellige boder for ikke og tale om grillmad. Sidst vi var der, stod det hele i Wild West tegn, så selvfølgelig var pædagogerne klædt ud i bedste Western stil og farfar havde taget sin flotte cowboyhat fra Texas på. For at deltage skulle man først vaske guld, hvilket foregik i en stor presenning med vand, sand og naturligvis mængder af guldklumper. Med dem i lommen gik det til de øvrige aktiviteter - såsom slukke lys med vandpistol, bueskydning, maling af totempæl o.s.v. Til sidst den dejligste grillmad med tilbehør. Joh, i sandhed et stort og godt tilrettelagt arbejde bag denne begivenhed.

Ud over disse arrangementer er der koloniturene, de er meget populære blandt børnene, her er alle under et tag i flere døgn. I år 2002 gik turen til Karrebæksminde og Morten fejrede sin 12 års fødselsdag dernede. Han blev behørigt fejret og fik flere fødselsdagsbreve med posten, desværre regnede det hele dagen. Mens de er i koloni sker der også en masse. Det år var de blandt andet i Bonbon-land ved Næstved, da regnede det også, men der er som bekendt ikke noget dårligt vejr, bare man er klædt på til hvad som helst, så dagen blev god alligevel.

Mortens far sidder i fritidsordningens forældrebestyrelse, så han er med til at antage nye pædagoger. Det er godt at være engageret i arbejdet indefra.

Nu, hvor Mortens familie er flyttet til Amager, er det en stor gevinst, at han fortsat tilhører Københavns amt og dermed kunne fortsætte sin skolegang på Skovmoseskolen. Det ville have været en stor omvæltning og belastning for ham at skulle skifte skole.

Traditioner

Af dem har vi mange i vores familie, d.v.s. nogle er gået tabt, efter at vores anden søn også er blevet skilt.

Gennem mit arbejde lejede jeg i mange år sommerhus forskellige steder, det har vi alle nydt godt af. Det har ikke været alle på én gang. Man har kunnet komme og gå alt efter hvad arbejdstiden tillod. Men vi 2 gamle var der hele tiden.

Badelandet Lalandia ved Rødbyhavn har vi også været i mange gange, der er det mest hyggeligt, når børnebørnene er med. Morten var ikke et år, da vi var der første gang. Når jeg siger det med børnebørnene, så mærkede Erik og jeg forskellen forrige vinter, hvor Henrik en tid boede i Lalandias huse, mens han var udstationeret til Nakskov politikreds. Henrik havde haft Morten og Martin dernede i vinterferien og vi kom, inden de skulle hjem og var i badeland med dem, men da de først var kørt hjem, var der slet ikke noget ved at komme der mere, der var ingen at "lege" med. Vi havde nemlig haft det vældig morsomt med en stor badebold. Det var ikke noget for os gamle alene, Erik ville helst sidde i boblebadet eller saunaen. Det var ikke mig, i hvert fald slet ikke det sidste.

Campinglivet ynder vi alle, vi gamle har campingvogn, det er luksus! For nylig har Solveig med familie også fået en dejlig stor campingvogn, her er der køjesenge til drengene. Første weekend i juli 03 var vi alle Hansa Park i Tyskland. Alle, det er det, jeg kalder "revl og krat". Det er både "ekser", deres nye mænd og babyer, 13 og 2 babyer i alt. Det var en rigtig vellykket tur, som ene og alene kan lade sig gøre p.g.a. den store tolerance, der er hos vore unge. Vi var af sted med 4, biler, 2 campingvogne og til overnatning til de øvrige et stort telt til 6 personer. Både Henrik og Valther har telte, så vi har ofte ligget på stribe på en campingplads. Tidligere var vi samlet i vort fortelt, i hvert fald til måltiderne. For fremtiden bliver det nok anderledes, for da vil der være 2 fortelte. I Tyskland slog vi dog kun vort fortelt op og der kunne vi nemt være alle sammen ved 3 borde.

Hvis børnebørnene har chancen, vil de gerne sove inde hos os på skift, det er der rift om. Svigerdøtrene har været gode til at foreslå en madordning, så de også kom med deres hovedmåltider og altså også stod for dem. Vi har nogle bestemte pladser, som vi holder særlig meget af og børnebørnene husker nøjagtig hvor legepladserne er bedst eller hvor der kan bades. I mange år camperede vi uden for Næstved på "De hvide svaner". Men når vi har det meste af familien med, er det efterhånden blevet en hel formue, så sidste år fandt vi en lille plads inde ved Næstveds vandrehjem, hvor det kun er den halve pris og her er der meget bedre plads at tumle sig på, så den plads bliver det for eftertiden, når vi skal på Suså sejllads. Vi har selv en kano, som vi har med på biltaget og så lejer vi nogle, alt efter hvor mange vi er. Vi er i flere år blevet kørt op til Bavelse sø og søsat derfra, så tager det 8 timer at sejle ned til Næstved igen, 16 km er den strækning, men vi har mange stop undervejs. Det er ikke, fordi vi er så meget ude af båden, f.eks. holder vi kaffepause midt i åen ved at holde fast i hinandens kanoer, - eller én får øje på en flaske, der står og hopper med bunden i vejret i vandkorpen, så må den fiskes op. Det har vi megen morskab ud af, for det kan godt beløbe sig til en lille formue, ikke mindst hvis vandet i åen er klart, så kan vi fiske flasker op med nogle dertil beregnede fangstnet. Der går sport i at fange flest. De senere år har det ikke været den store "fangst", da har det været dåserne, der har været i overtal og de gi'r ikke noget.

En dejlig frokost bliver vi dog nødt til at gå i land for at nyde. Der er visse steder, vi må gå i land og her er der også toiletter. På disse ture har Morten sin beholder med sæbebobler med og det er et flot syn med de mange bobler, der changerer i alle regnbuens farver hen over vandoverfladen. Dagen slutter som regel med den dejligste grillmad på campingpladsen. Ved juletid skal vi naturligvis fælde vort eget grantræ. Det er som regel i den næstsidste weekend før juleaften. Alle som har tid og lyst er med. Det er stort set et nyt sted hvert år, vi kører til, men det er ikke alle steder, det er lige nemt at finde et egnet træ. Vi har selv en sav med, selv om der mange steder kan lånes én. Vi løber/går lidt hid og did, råber af og til: Her er et flot træ, men lidt senere: Her er et, der er endnu flottere. Endelig har vi fældet de træer, vi skal bruge, nogle har en ædelgran andre en rødgran, det vil vi helst have, for grenene er så fine på dem. Alle får træet i et net gennem en maskine, derved fylder de ikke så meget eller lider skade, når de skal i bagagerummet. Morten har også været gennem netmaskinen, det er noget, der fryder ham. Det træ, vi har købt, skal selvfølgelig nå til loftet, det er helt sikkert. Turen går tilbage og hjem til os,

her står den på gløgg og børnedrik samt æbleskiver. Derefter skal der måske laves konfekt eller lignende, trylledejen er formet og bagt tidligere på måneden, hvis den skal dekoreres, men måske skal der også laves figurer i ler. Det kan hænde, at vi også laver kræs, det kan være marcipan og havregrynskugler. Sidst - men ikke mindst - skal billedlotteriet frem og her vil Morten altid råbe op. Der er små gevinster til 1. og 2. række og selvfølgelig til fuld plade. Ofte må vi tage flere spil, for at en anden kan få chancen for at råbe op og for at få brugt alle gevinsterne.

Træet er blevet sat i en spand vand ude i haven, for det skal ikke ind før lillejuleaftens dag. Den dag er det tradition, at Morten og Martin kommer og pynter træet, det har de gjort lige fra Morten var 7 år og Martin 5. Dengang måtte drengene stå på deres små stole for ikke at hænge det hele i øjenhøjde. Morten plejer hurtigt at blive træt af det, mens Martin holder ud til den bitre ende. Sidste år var Morten nu ekstra doven, idet han bare sad og tog pynten frem og rakte den til Martin og mig. Hvis drengene skal blive til overnatning hos os natten mellem d. 23. og 24. december, skal vi selvfølgelig have risengrød, der laves en stor portion, for der skal være nok til ris a la mande af resten til juleaftens middag (med mandelgaven).

Juleaften har formet sig lidt forskelligt, for børnene skal være hos mormor og morfar hvert andet år. På den måde kan juleaften med børnebørnene blive en hvilken som helst dag efter d. 24. december. Hvad enten børnene er hjemme d. 24. eller ej, begynder vores juleaften altid i kirken. Er både børn og børnebørn hjemme, går vi til den første gudstjeneste, d.v.s. kl. 15. Så kan vi spise tidligt og børnene bliver ikke for trætte. Da vi voksne gerne vil nyde julemaden lidt, kan det blive nødvendigt at give børnene en gave at pakke ud inden ris a la manden, så er der ro en tid. Efter middagen går vi naturligvis rundt om træet og synger et par julesalmer - nogle af dem, som vi ikke sang i kirken. Farfar læser juleevangeliet og vi synger endnu en salme. Morten, som elsker at klæde sig ud, vil være julemanden, som kommer ind og siger: Ho – ho. Han har en sæk på nakken med de mindste gaver i. Er der en pakke, der står Morten på, siger vi: Morten er her ikke, så trækker han skægget ned og siger: Det er bare mig. Det får smilet frem hos os alle.

Da Henrik har taget skipper certifikat, har vi en årlig familie-fisketur med politiets fiskeklubs båd. Viktor, hedder båden, mærkeligt nok er det et drengenavn, normalt mener jeg, at skibe benævnes som hunkøn, men for os gør det nu ingen forskel. Det vigtigste er, at det er en god og stabil lille båd at fiske fra. Båden ligger i Nivå havn og det bevirker, at Erik og jeg kører derop forinden med campingvognen, her er nemlig en rigtig lille hyggelig campingplads i byen og her har vi så vores base. De, der yderligere har tid og lyst, kan komme og lejre sig i små telte, men nogle kommer til selve dagen, hvor vi mødes på havnen kl. 10. Det kan nok være, der bliver båret mængder af grej om bord. Det er naturligvis først og fremmest fiskestænger med tilhørende kroge, samt mange plastposer til den mulige fangst og sidst, men ikke mindst, dejlige frokostretter, som vi på forhånd har aftalt sammensætningen af. Af erfaring er det klogt at være iført gummistøvler, da der godt kan komme småsøer ind i båden senere, samt at børnene får redningsveste på. Når alt grej og "besætningen" er kommet om bord, startes motoren, trosserne tages, vi lægger fra kaj og stævner mod havneudløbet og Øresund. Der er moderne grej om bord, ekkolod og hvad den slags nu hedder, man kan tydeligt se bunddybde og når der er noget at fiske efter. Det job, at holde øje med skærmen, er noget Martin går op i. Pludselig råber han: Nu er der fisk og der er så og så dybt. Motoren stoppes omgående, der ringes med klokken, hvilket er tegn på, at nu må der fiskes, alle får krogene udenbords i en vældig fart. D.v.s. jeg gør ikke, jeg har ikke "kemi" til at få viklet min snøre ind i de andres, det sker nemlig af og til for de andre. Jeg vil hellere vente til der er fangst, så renser jeg den og da Morten ikke er bleg for at tage på fiskene også, er han og jeg fælles om det. Mærkeligt nok vil Morten gerne hjælpe mig, han der ellers er så sart med at få snavsede fingre. Alle er spændte på, hvem der først får bid, så når stang og snøre begynder at krumme hos en af deltagerne, holder vi vejret. Hvad er der mon på, er det bundbid, - en gammel støvle, - tang, - en

fisk, eller - er det en af de andres snører, der er på? Er vi i en sildestime, kan der let være 3 - 4 på ad gangen, for så mange kroge er der på linen. Er der virkeligt bid, lyder der høje glædesråb og alle er klar til at forevige øjeblikket, hvad enten det er med optager eller kamera.

Af og til er fiskene væk under os, inden krogene når at komme ud, så startes motoren igen og sejlladsen fortsætter mod Hven. Mens vi sejler, sidder Morten mest i styrehuset og hører musik i hans hovedtelefoner, men så snart der sker noget på dækket, er han klar til at komme fiskene over i kummen, hvor jeg skærer hovederne af og renser dem. Morten vil da gerne kaste hovederne ud til de skrigende måger, de er ofte så dygtige, at de kan gribe dem i luften.

Ved Hven går vi i havn for at nyde vores lækre frokost, der slæbes med tæpper, madkurve og drikkevarer og vi finder en solrig plet et sted på havneområdet, det er lykken. Det er nu ikke altid lige let at finde en ledig kajplads, forrige gang vi var derovre, måtte vi ligge uden på en meget stor og flot lystsejler, da var nerverne lidt uden på og Henrik råbte nok lidt højt, for vi skulle jo helst ikke ridse det fine fartøj. Alle stod klar med de store "gummipølser" til at stoppe imellem fartøjerne. Det gik heldigvis fint. Indtil nu har vi været velsignet med godt vejr hver gang. Efter endt måltid, hvor alle er mere end mætte, bliver resterne pakket sammen, båret tilbage til båden og vi stævner ud af havnen til Øresund igen. På hjemvejen skal der selvfølgelig også fiskes, for vi skal helst have mad nok til middagen hjemme på campingpladsen.

Tilbage på campingpladsen kan det hænde, at en stor torsk skal fileteres, det hjælper Henrik mig med. Der er en fin renseplads, kun bestemt for fisk. Erik gør røgovnen klar til sild eller hvad det nu kan være. Fra morgenstunden har jeg gjort en stor gryde nye kartofler klar, de bliver sat over gasblusset sammen med de fisk, der skal koges eller steges. Til børnene er der måske fiskefrikadeller, det er ikke lige sagen med alle de ben for nogen af dem. Mens alt dette står på, har de øvrige leget med børnene, f.eks. spillet petanque, badminton, fodbold eller blot et spil af en slags, hvilket Morten ynder, men måske trænger han til at være sig selv lidt og går derfor rundt med musik i hovedtelefonerne og synger til. Der er ikke stille i vores nærhed, alle er i højt humør. Endelig kan vi spise, der er noget for enhver gane, tilbehøret er kold smør eller remulade og altså de nye kartofler. Alle nyder det lækre måltid og samværet. Til dessert kan der evt. være jordbærgrød med fløde samt is. Dagen rundes af med kaffe til dem, der vil have det eller andre drikkevarer, inden der brydes op og tages afsked med ordene: Vi ses. Erik og jeg bliver til næste dag. Endnu en herlig dag er til ende! En dag Morten vil huske, ingen tvivl om det. Han har nemlig en virkelig god hukommelse, det har vi ofte bemærket.

Apropos camping havde vi en ret morsomt oplevelse i pinsen 03. Vi havde Morten og Martin med på camping nede ved Roskilde, nærmere betegnet Vigen campingplads. Pinsedag ville vi til gudstjeneste i Roskilde domkirke, da Den nye Danske Salmebog skulle tages i brug. Vi var i god tid, men alligevel var kirken allerede fyldt, vi fandt dog en plads på næstnederste række. Efter første salme listede Morten på strømpesokker hen til salmebogsstativet efter en salmebog til sig selv. Den kunne dog ikke holde Morten vågen under den forholdsvis lange introduktion af salmebogen og den senere prædiken. Morten lagde hovedet på mit skød og faldt i søvn. Når man sover godt, kan det hænde, at det kan høres og det kunne Mortens søvn. Der kom pludselig en behagelig snorken fra vores bæk, en mand på bænken foran vendte sig om og så, at lyden kom fra Morten, han sendte os et meget kærligt og forstående smil.

Udover, at vi spiller billedlotteri, så er alle glade for spil i det hele taget. Fra Morten var lille har han lavet puslespil, det begyndte med bare at lægge 2 brikker sammen. Senere blev det selvfølgelig flere, nu sidst var det med 100 stk. Spil med terning er meget populært, det er ikke nødvendigvis med 6 prikker på, men også andre former, f.eks. med farver, hvilket er tilfældet til spillet Klodsmajor. Ved gåsespil er der hist og her billeder, der skal læses, Morten er ved at være ekspert i at huske, hvad de forskellige numre står for. Ludo er in p.t. og har vi ikke tid, kan han sætte alle 4 farver på brættet, så spiller han med 3 "blinde makkere", sidder og taler med de øvrige

"medspillere" og siger: Nu er det din tur o.s.v. Det kan der, når det passer ham, gå en rum tid med. Det samme kan hænde med billedlotteri, da er der også navne på de andre "deltagere". (Det blev f.eks. Martin, der vandt.)

Spidsfindigheder

Foruden, at Morten gerne vil være ren og ordentlig med sin person, kan han ikke lide rod. I efteråret 94 havde jeg arvet lidt penge efter min far og for disse ville vi sætte vores stue i stand. Morten kom på besøg inden vi havde fået tingene på plads og så snart han kom ind i stuen, udbrød han: Rod! Han var trods alt kun 4 år på det tidspunkt. Ordene "Ryd op" sagde han meget tidligt og han har været meget flink til at hjælpe med at få alt legetøjet på plads, inden han skulle hjem. En meget stor dille havde Morten engang med alle vore forskellige flasker fra køkkenskabet med bl.a. ketchup, eddike, kulør, dåser o.s.v. Det hele blev stillet på rad og række på køkkenbordet og når det hele var ude, skulle jeg tælle det. Men også her var Morten flink til at sætte det hele på plads igen. For ikke så længe siden så han et billede af hele opstillingen og sagde: Det vil jeg igen, farmor, men der satte jeg alligevel grænsen.

Morten er også meget skarpsindig, han ser omgående den mindste forandring, det kan være i hjemmet eller noget ved en person. Du er blevet klippet eller som sidste år, hvor vi skulle på fisketur. Hans mors nye mand, store Martin, som vi kalder ham, fordi lillebror også hedder Martin, sagde til ham, da vi mødtes i Nivå havn: Morten, kan du se noget? Nye briller, lød svaret prompte. Først da lagde jeg mærke til det. Komplimenter får man også, hvis man har fået ny kjole. Han ser det omgående, næsten før nogen anden når at bemærke det, så har Morten allerede sagt: Pæn kjole farmor, siger han og holder ud i skørtet.

Har vi haft Morten til overnatning, kan man ikke undgå at blive i godt humør, når han går hen og trækker gardinet fra med ordene: Dejligt vejr, farmor. Eller en morgen, hvor han ser, at det har sneet i nattens løb, er hans kommentar: Så bliver det snart jul. Morten er faktisk stort set altid glad om morgenen og det er jo som bekendt ikke alle, der er lige morgenfriske. Store Martin havde derfor en dag sagt: Det er da godt, at der er en i huset, der altid er glad.

Morten har tendens til drillerier ind imellem, f.eks. tåler han ikke, at man har hat/hue på, den skal absolut af. Engang, da han var mindre, gik farfar med ham oppe på skuldrene, farfar havde kasket på

og vi havde advaret ham mod, hvad vi forudså. Ganske rigtigt, Morten tog farfars kasket, kastede den fra sig med det resultat, at den landede i en å. Kasketten var for "dyrebar" for farfar, så den blev reddet i god behold, om end våd.

Forklædebånd er også fristende for Morten at løse op, men det er han vist ikke alene om!

D. 20. oktober 99 - en dag i skolernes efterårsferie hvor vi igen er på bytur, først Glyptoteket, som er gratis om onsdagen, derefter Strøgtur, ind i Illums Bolighus, hvor Solveig har arbejdet tidligere. Her er det Mortens drillerier igen kommer ud i lys lue. Vi skal bare se os lidt omkring, men Morten tager straks den rullende trappe, Solveig efter ham, han snupper den næste og den næste, skarpt forfulgt af sin mor, Morten synes, det er vældig morsomt, men det kunne nok være, mor var gram i hu, da hun endelig fik fat i fyren. Morten er ekspert i "tudescener". Er der noget, der ikke passer ham, lader han, som om han græder, men det er let at høre, at det er påtaget, så kan man ikke andet end le ad ham og så går det hurtigt over.

Som tidligere nævnt er det det kendte, Morten er glad for og tryk ved. Det med nye mennesker eller steder er ikke sagen. Det kan hænde, at vi har besøg af en person Morten ikke kender, så er han ikke til at få ind i stuen. Eller som engang vi lige skulle kikke ind hos "Olderne" for en kort visit på vej hjem fra camping. Det tog lang tid at få ham inden for døren og da det endelig lykkedes, ville han kun sidde hos mig.

Det modsatte kan dog også forekomme. Sidste sommer havde vi Morten og Martin med op til min barndoms veninde i Virum, vi skulle hente noget brænde. Så snart Morten stak hovedet inden for i hendes stue, sagde han: Her vil jeg gerne være.

Morten skal lige have en godnathistorie, når han er kommet i seng og når jeg er holdt op med at læse, har han her på det sidste sagt: Spil farmor, så har jeg sat mig til klaveret og spillet ganske stille, til han sov. Tryghed er det altafgørende for Morten. Det at falde i søvn i farmors seng er skønt, men det er ikke rart og tænke på, at man skal ind i gæsteværelset, når farmor skal til ro. Når han har sovet på gæsteværelset, er han ofte kommet 2 - 4 gange i løbet af natten og kaldt på farmor. Det var belastende for ham selv, han fik ikke den søvn han havde brug for og det samme gjorde sig gældende for mig. Var det 3. eller 4. gang han kom, fik han lov at komme ind under min dyne, så sov han straks igen. Til sidst sagde min mand: Hvad med at lade ham ligge, så kan jeg lægge mig i gæsteværelset. Det lød faktisk rigtig godt, men der var et men. Da jeg på forhånd vidste, at Morten havde en meget tung og højlydt søvn, var jeg ikke så sikker på noget godt resultat for mit vedkommende. Men ørepropper er virkningsfulde, så med dem i ørerne og med trygheden for Morten sov vi begge hele natten. Inden Morten faldt i søvn, kunne han sige noget så sødt: Du kalder, farmor. Men det har været uhyre sjældent, jeg har skullet kalde på ham for at få ham op til skoletid, det har næsten altid været ham, der kaldte på mig. Han er absolut en morgenmand. Hvis jeg nogle få gange har skullet vække ham, så har han været vågen omgående, ikke nogen sur mine. En overgang lød parolen, når Morten skulle overnatte: Farfar, du sover på gæsteværelset og det var med en vis fryd i stemmen, det blev sagt. Da han var blevet 12 år, måtte det ophøre, syntes vi, det gik også godt een nat, men nu er det det samme igen bortset fra, at Morten får farfars seng og jeg min egen. En anden løsning var ellers, at jeg gik i seng på gæsteværelset og Morten blev i min seng, men det nyttede ikke meget, da det alligevel var mig han kaldte på om natten. Farfar sov nok så trygt fra det hele.

Morten tåler ikke at være uvenner med nogen. Han er ikke bange for at give en undskyldning. Engang, jeg var ved at tørre ham efter bad, sad på hug og tørrede hans fødder, sprang han lige ned på min ryg. Jeg gav et skrig fra mig, for det gjorde forfærdelig ondt, tårerne sprang ud af øjnene. Morten blev ganske forskrækket, så da han havde fået badekåben på, sagde han nok så sødt. Ikke tude mere, farmor, - "undgyl"! En anden gang, hvor jeg nok ikke havde den fornødne tålmodighed,

har formentlig lydt lidt irriteret, hvilket Morten bemærkede med ordrene: Ikke sur mere, vel farmor. Efter sådan en bemærkning tager man sig sammen.

Det med at få en lille en på øjet midt på dagen går ikke. Morten skal nok holde én vågen, man får ikke en chance for et lukke øjnene bare et øjeblik, selv om han sidder og ser video. Ikke lukke øjnene, farmor, lyder det omgående.

At alt helst skal være som det plejer, har jeg et meget konkret billede af. Morten var kun 6 år. Vi havde igen haft ham til overnatning og han havde for en gang skyld sovet længere end mig, så jeg var kommet i tøj. Det sædvanlige var ellers, at vi stod op samtidig og begge tog morgenkåbe på i første omgang. Den dag var jeg altså kommet i tøj, men morgenkåben skulle jeg have på alligevel, så den var blevet halet ud af skabet og Morten kom slæbende med den. Selvfølgelig tog jeg den da på uden på alt det andet, så var fyren tilfreds.

Når vi står op, skal jeg helst omgående tage mine briller på, for ellers kender han mig ikke. Når de så sidder, hvor de skal, siger han: Kender dig igen, farmor.

Morten vil så gerne hjælpe, f.eks. kan han godt dække et fint bord, hvis vi skal være flere, servietter husker han også samt prøver at sætte dem flot op i glassene. Når der skal laves mad, holder han meget af at sidde på køkkenbordet og røre i gryderne, eller hvad der nu skal røres i. Vaske op går han ikke til side for, ikke for det, vi har opvaskemaskine, men hos hans far vil han gerne vaske af, sjovt nok er det altid det, børn helst vil, men det er nok også nemmere end at tørre. Lægge tøj sammen kan han også, ganske fint endda. Men være med til at grave kartofler op og få jord på fingrene er bestemt ikke sagen, det er åbenbart noget andet end fiskene.

Morten skal man helst holde øje med hele tiden, pludselig kan han være væk og det er ikke særlig morsomt, når man er alene med ham i Zoologisk Have. Det hændte engang for mig. Vi var gået over i børneafdelingen, hvor der var noget, der, så vidt jeg husker, blev kaldt Kaninhulen. Morten blev sluppet ind i den, idet jeg tænkte, at her kunne han ikke blive væk. Men det blev han alligevel. Jeg blev hed om ørerne, kikkede oppe og nede, endelig fandt jeg ham igen og en stor sten faldt fra mit hjerte. Det sker dog ikke så ofte mere, han kommer som regel selv tilbage igen til udgangspunktet.

Fødselsdage

Fødselsdagene har formet sig meget forskelligt, jeg vil ikke komme ind på dem alle, men tage nogle frem her. D. 2. juli 96 var Morten så stor, at festen kunne holdes i hjemmet med børnehaven. Indtil da havde Solveig haft noget med ned i børnehaven, som kunne blive serveret, når pædagogerne mente det bedst. Men her, hvor Morten fylder 6 år, skal hele børnehaven komme. Solveig har taget fri og spurgt mig, om jeg kan give en hånd med, hvilket jeg selvfølgelig meget gerne vil.

Hvorfor vi holdt fødselsdag dagen før den rigtige dato, skal jeg ikke kunne sige, men tingene har helt sikkert passet bedst ind denne dag.

Først og fremmest kørte jeg Martin i børnehave kl. 8. Da jeg kom tilbage, stod der en lille opvask efter de boller, Solveig havde lavet og sat i ovnen, den tog jeg mig af. Her duftede dejligt af bagværk og på gulvet var Solveig i fuld gang med at lægge papirduge og dække "bord". Jeg må sige, jeg gøs ved tanken, da jeg i en kasse så en mængde røde og grønne sodavand. Tænk, hvis børnene skulle vælte en af dem, så ville det hurtigt trænge gennem papirdugen ned på det fine gulvtæppe og måske efterlade en plet, der ikke kunne fjernes. Men Solveig fortalte, at sådan gjorde man i de andre hjem. Nåh, der var ikke tid til at filosofere! Vi ventede farfar, som skulle komme og optage børnene på video, når de kom nede i gaden. De kom før ham, så det kom altså ikke på filmen. Der kom ikke mindre end 15 børn og 4 pædagoger. Børn i dag er meget flinke til at tage fodtøjet af, så snart de er inden for døren, så det var noget af en bunke sko, der hobede sig op i entreen. Farfar nåede heldigvis at få børnenes lejring på gulvet omkring papirdugen i "kassen" og Morten sagde:

"Vær go". Børnene havde en glubende appetit på de gode boller med pålægschokolade samt de kulørte vand. Der var ingen lagkage, da Morten ikke selv spiser den slags. Derimod blev der sunget fødselsdagssang, ikke den sædvanlige, "I dag er det o.s.v.", men: "Morten har fødselsdag, for det har han jo og det er i dag". - Før den blev sunget, blev Morten spurgt om, hvilke instrumenter der skulle synges om, - det blev trompet, fløjte og tromme og så gik den for fuld hammer, mens Morten stod ganske genert og vred sig op af farmor.

Da det var overstået, legede børnene, for senere at få pølser, brød og sodavand igen, - ikke én spildte på gulvtæppet. Jeg var dybt imponeret over, så godt de børn var "afrettet". Da alle var mætte og havde fået tøj og sko på, hvilket lykkedes uden forvekslinger, skulle der lige tages en tur på legepladsen, inden børnene igen gik ned til stoppestedet for at tage bussen hjem til børnehaven. Efter Morten er begyndt i skolen, falder hans fødselsdag hvert år i sommerferien, så har han ikke haft kammerater hjemme. Men han er i stedet blevet fejret på mange andre måder. Engang var vi inviteret ned på Brøndby Strand, hvor der først var badning for dem, der havde lyst, det gjaldt selvfølgelig Morten, bagefter fik vi dejlig grillmad fra nogle engangsgriller.

Som tidligere nævnt er Mortens fødselsdag også blevet fejret nede i Tyskland i Hansa Park, det var en stor oplevelse for alle os, der var med. Martin skal også fejres dernede, det kan dog ikke blive på hans fødselsdag, idet den falder 3. februar, på det tidspunkt er der ikke noget ved at befinde sig et sådant sted.

Sidst Morten blev fejret, var på en campingplads i Næstved, her fik han bl.a. et badedyr, det var en ca. 2 m. lang haj, så det tog lang tid at pumpe den op. Senere blev den indviet i vandet ved Enø ved Karrebæksminde. Det var noget, der passede ham.

Og som tidligere nævnt er han også blevet fejret på koloni.

Mongolsammenkomster

Efter skilsmissen, hvor Solveig var flyttet til Rødovre, kom hun i en mongolgruppe, d.v.s. en gruppe af familier, som også havde et mongolbarn. I begyndelsen var fædrene også med i denne gruppe, men som tiden gik, blev det efterhånden kun mødrene, der samledes. Fædre er ikke nær så vedholdende som mødre. De havde så til gengæld en rigtig pigeaften, har også været i biografen sammen, hvor de f.eks. har set filmen: "Den ottende dag". En film om en mongol, en meget sigende film, hvor man virkelig kan sætte sig ind i situationen.

Weekender har de også afholdt, både herhjemme og 2 gange i Sverige. Det var naturligvis for hele familien, de er 8 familier i alt. I begyndelsen var Henrik også med, men nu er Solveigs nye mand, Store Martin med, selv om Henrik sagtens stadig godt kunne være med også. På det område er både Solveig og Store Martin meget tolerante, det er al ære værd.

Også på disse weekendture skal der ordentlig holdes øje med Morten. Engang ham og Daniel ikke kunne findes nogen steder, stod de i vand til knæene ude imellem nogle lange siv ved en lille anløbsbro, heldigvis blev de opdaget i tide.

Pædagogen Ruth

Ruth har, som jeg tidligere har nævnt, været uvurderlig hele tiden. For det første har hun fra begyndelsen vundet Mortens tillid. For det andet har hun haft en engels tålmodighed og for det tredje en fasthed, som er nødvendig for at få hverdagen til at fungere. Dette har været hverdagen i børnehaven for både Morten og Daniel. Men det allerstørste ved Ruth er, at hun ikke har været bange for at involvere sin familie i de to drenge eller rettere, at de har accepteret Ruths engagement i de to drenge, idet hun til stadighed har drengene både på besøg i hjemmet og på små udflugter, men også af og til en weekend i deres sommerhus. Datteren hedder Julie, hende elsker Morten højt og for mig at se er det virkelig gensidigt. Julie er der som regel, når drengene er på

Besøg og det gør samværet endnu bedre. Ruths mand hedder Ole, han er også en meget vigtig del, når drengene er på besøg. Sidst Ruth havde Morten og Daniel på besøg, faldt det i min lod at hente Morten, idet han skulle overnatte hos os til næste dag. Da jeg kom, fik jeg virkelig syn for sagen, idet alle var travlt optaget af et slag billedlotteri. De skulle lige være færdige, for denne omgang var det Daniel, der "råbte op". - Morten havde gjort det i første omgang. Selv om Ruths datter Julie er flyttet hjemmefra, kommer hun hjem, når drengene er på besøg. Nu glæder drengene sig til næste gang, da skal de nemlig ind og se, hvor Julie bor.

Ferier

Efter skilsmissen har Solveig og Henrik været på ferie med drengene to gange, d.v.s. den ene gang var det kun med Martin og det var på Mallorca. Imens var Morten med familieplejen på ferie. Da Solveig senere spurgte Morten, om han havde siddet ved vinduet i flyet, kom det prompte: Nej, Rasmus sur! Rasmus var aflastningsfamiliens søn, så han havde åbenbart fået vinduespladsen, fordi han blev sur over, at Morten havde fået den. Den anden ferie var i Dalerne i Sverige, vinterferie i uge 7 - 1998, det blev dog ikke nogen succes, idet der kun var sne i 2 dage, så blev det tørt og de kom hjem før tiden. Jeg ringede til deres mobiltelefon torsdag aften kl. 20.30 og da Solveig tager den, spørger jeg til deres velbefindende: Jo tak, vi er på vej hjem, er lige ved at være i Helsingborg. Jeg tager cyklen og kører til Solveigs lejlighed, koger kakao og smører boller, idet jeg tænker, at de nok trænger til lidt at styrke sig på. Kl. 22 har jeg gjort klar til deres hjemkomst, er på vej ud ad døren, da de svinger ind på deres parkeringsplads. Så må jeg selvfølgelig lige høre lidt om turen og jeg nød at se dem alle igen. Men det var synd for dem, at det blev tøvejr så hurtigt efter deres ankomst til vintersportsstedet.

Forskellige arbejdspladser og bopæle

For at komme lidt videre her, må jeg fortælle om de forskellige arbejdspladser og bopæle, som Henrik og Solveig har haft gennem årene.

Som tidligere nævnt var Henrik i begyndelsen af ægteskabet på station 2 inde i St. Kongensgade og havde dermed en lang strækning hver dag til arbejdet fra Kirke Eskilstrup, på meget forskellige tider p.g.a. det treskift han var i.

For, at Henrik kunne få kortere vej til arbejde, søgte han i første omgang til Ringsted politi. 26. juni 91 ringer han og fortæller, at han har fået stillingen og skal begynde 2. september. Det blev en stor lettelse med den kortere afstand til arbejdspladsen.

Men da skilsmissen kom i marts 93 og Solveig flyttede til Rødovre, blev afstanden til drengene lang og derfor blev det Rødovre politi fra 1. marts 94. Her har han så været siden med forskellige afbræk til f.eks. Nakskov politikreds, kriminalpolitiet i Hvidovre og nu på politigården i København. Hvad angår Solveigs arbejdspladser, skiftede de lidt i begyndelsen. Hun er uddannet i Illums Bolighus i bogholderi, senere har hun været i Top Danmark, transportfirmaet Mahe, i mødrehjælpen samt i Kræftens Bekæmpelse, men siden 1. april 95 har hun været bogholder i en Guld og Juveler forretning.

Den endelige flytning for Solveig efter skilsmissen var 1. maj 93 til en lejlighed i Brunevang, Rødovre. Senere blev det til en ejerlejlighed på samme vej, som hendes far hjalp hende til. Men nu er Solveig blevet gift igen og hendes nye mand havde et hus på Amager, som de har gået og sat i stand og flyttede ind i for 2 år siden eller mere nøjagtigt i august 2001.

Huset i Kirke Eskilstrup var ikke så nemt at sælge, Henrik kom til at bo i det knap et år, inden det lykkedes d. 11. februar 94 og han flyttede til en lejlighed i Ringsted 19. marts samme år. Det var for os to gamle svært at vende ryggen til det hus, vi havde lagt mange kræfter og kærlighed i det, så jeg græd, da vi kørte mod Ringsted. Hvor meget sværere har det så ikke været for Solveig. Men

der var langt fra Ringsted til Rødovre og drengene, så på et tidspunkt fik Henrik købt en ejerlejlighed på Bisiddervej i Københavns NV-kvarter, fik den solgt igen og var derefter så heldig, at han kom til at bo på samme vej som Solveig. Drengene kunne senere selv gå fra mor til far, når det var aftalt. Nu bor Henrik til leje i et af Rødovres højhuse ved Roskildevejen og her føler drengene sig godt hjemme, når de har weekend eller fridag hos deres far.

Lillebroderen Martin

Fra dagbogen.

D. 26. juni 91 har Solveig låst sig ind hos os, uden jeg har hørt det. Morten har allerede fået sin havregrød og Solveig er klar til at køre ind til Station 2 for at få Henrik med til Rigshospitalet, hvor hun skal have taget moderkageprøve kl. 9.15. Senere kom Henrik tilbage med hende, for at hun kunne hvile sig hos os og være under observation.

10 dage senere ringer Henrik og fortæller, at de har fået svar på prøven, - det er ikke et mongolbarn. Han siger videre, at Solveig går og græder af lykke samt af reaktionen på det pres, som det har været for dem. Jeg gjorde det samme, da han fortalte det. Nu kan vi glæde os, bede og takke Gud for håbet om et normalt barn denne gang. De unge ved endda, hvad det bliver, men vil ikke sige det. Mon ikke de en dag kommer til at snakke over sig?

D. 10. juli har Henrik afleveret Morten hos os for senere at køre på vagt. Inden Solveig kommer fra arbejde har vi købt en buket med både lyserøde og blå blomster i, så er vi helgarderet, men så kommer det frem, at det er en dreng igen. Det er helt fint, sådan 2 drenge kan helt sikkert få megen glæde af hinanden.

D. 3. februar 92 kom en stor dreng på 4,150 kg til verden, Martin skal han hedde.

Som jeg har nævnt i et tidligere afsnit kunne det se ud, som om Morten havde på fornemmelse, af noget nyt var sket og at det måske kunne se ud som jalousi, men det er vist også den eneste gang, Morten har vist det, for de to brødre er uadskillelige, det er der mange beviser på. Dog må der her lige nævnes, at Martin havde en rigtig grim vane med at bide, så d. 9. oktober 93 er de ikke særlig gode venner. Martin har bidt Morten indtil flere gange og ved deres "jagt" rundt om sofabordet til børnesangene havde Martin også skubbet til Morten, så tårerne løb i stride strømme den dag.

Martin var en meget kvik dreng indtil skilsmissen. For mig at se var det den, der satte ham i stå. Han var lige begyndt at sige far. Nu fandt han ud af, at han lige som Morten kunne klare sig med meget få ord eller tegn, så det var hårdt for Solveig, da hun blev kaldt til samtale i børnehaven om hans udvikling. Det var galt med hans sociale fællesskab og hans sprog. Derfor kom han fra august 97 og et halvt år frem på et specielt hold, en såkaldt sproggruppe. Tilsyneladende havde det ingen effekt. Derimod fandt man ud af, at han hørte dårligt, så det hjalp, da han fik lagt dræn ind. Men Martin er ikke af dem, der har en mængde kammerater, han har nogle enkelte udvalgte, så hans sociale adfærd har ikke ændret sig.

Men tilbage til det tætte broderskab.

Første gang, jeg så drengene lege sammen, var d. 29. juni 94. Vi havde haft Morten hele dagen p.g.a. feber. Kl. 17 kom Solveig og Martin efter Morten, men før de kørte igen, satte drengene sig på gulvet og legede med et nyt stykke legetøj, det var et skønt syn.

I et af de foregående afsnit har jeg beskrevet den rørende situation fra 2. september 93, hvor vi hentede begge drenge i deres børneinstitutioner. Først hentede vi Martin og derefter Morten, hvor Morten kom stormende, da han så os og allerførst gav Martin et stort knus. Siden har der været mange gange, hvor vi har set den store sympati, som er drengene imellem.

F.eks. d. 12. april 97 så jeg et lignende syn. Mor, far og Martin havde været på Mallorca, så Morten og jeg stod i lufthavnen og ventede på dem. Det tog ekstra lang tid, inden de kom igennem tolden

og Morten var meget utålmodig, han stod hele tiden og sagde: Far, mor, Martin. Endelig kom de ud og da var det Martin, som fik den første "knuser" af Morten.

Den tid, drengene havde i den samme børnehaven, var de på hver sin stue, men havde fælles legeplads, dog tror jeg ikke, de legede sammen der, idet Morten jo blev passet af sin egen pædagog sammen med Daniel. Så her har broderskabet ikke vist sig særlig meget.

Men jeg mindes engang, vi camperede, hvor alle børnene var til grillmad. Et eller andet passede ikke Morten, han blev sur og satte sig ind i forteltet med sin pølse. Martin fik ondt af ham, satte sig omgående ind til ham med sin mad, så der sad de to drenge, hvilket bevirkede, at Morten tøede op! Ligeledes når Morten ikke har gidet gå længere, så er det ofte Martin, der har fået ham i gang igen. Han har en meget stille og kærlig måde at tage Morten på. De leger vældig godt sammen ind imellem - for ikke at tale om, hvor meget de kan le sammen. Der er taget mange billeder af de to drenge, hvor de står og holder om hinandens skuldre. Selv om Martin er den yngste, har han for mig at se et indbygget gen, som siger ham, at han må beskytte sin storebror.

Martin havde det svært i de første klasser med læsningen. Han græd over lektierne og det var lige før, jeg græd med, når det var mig, der læste med ham. Jeg tænkte, at enten var han ordblind, eller også trængte han til briller. Ingen af delene var det, hvilket vi blev klare over, da Solveig fik hans lærer overbevist om, at han havde det svært. Han kom på 3 måneders ekstra undervisning sammen med et par stykker mere. Bare de 3 mdr. gjorde underværker, Martin fik selvtillid og det var en fornøjelse at køre med ham i bilen, han læste alle skiltene, vi kom forbi.

Martin går nu i 4. klasse og rykker op i 5. efter sommerferien 03. Han har for nylig fået et meget fint skudsmål af sine lærere, bl.a. at han er en nem elev og sætter et godt præg på klassen med sin opførsel. - Vi synes selvfølgelig også, at han er en god og nem dreng.

Farfar

Selvfølgelig skal der også skrives om drengenes farfar, for han har jo også været en stor del af deres liv. For Mortens vedkommende har det mest været omkring computeren, de har haft tid sammen, det er nemlig udenfor min viden og interesse. Her har Morten også som tidligere nævnt kunnet bruge megen tid, men farfar har også været flink og spille med i f.eks. ludo, når det var det, der fangede her og nu. Eller der var faldet sne og der skulle laves snemænd, eller drager skulle sættes op på campingpladsen. En morgen sagde Morten også: Nej, i dag skal farfar hjælpe mig i tøjet og det gjorde farfar så. En aften jeg skulle til et møde, blev det også farfar, der skulle lægge

Morten i seng. Da jeg kom hjem, sov han trygt, farfar havde som Morten altid insisterer på, redet ham på ryggen ind i seng og derefter læst ham i søvn, så alt åndede fred og idyl.

Som tidligere nævnt er biblioteket og drengene også farfars afdeling.

Sammen med vore øvrige 3 sønnesønner har interessen været stor i farfars værksted, de har ofte siddet på stribe, når de har været her samtidigt. Her er der gennem årene blevet udviklet mange forskellige møller, skibe, små elektriske installationer og mystiske modeller, som aldrig blev de samme næste gang, drengene kom. Både drenge og farfar nyder disse timer, for farfar er tekniker til fingerspidserne. Jeg håber, de 3 bliver noget med deres hænder.

Kristelig Handicap Forening

Hvad er det nu for en forening? Ja, det måtte jeg finde ud af. Jeg havde fået nogle papirer fra en bekendt, som mente, at det måtte være noget for os, nu da vi havde Morten. Dette måtte jeg finde ud af, så jeg kørte til et stiftende møde for interesserede sjællændere på Thomas skolen i Ballerup d. 20. april 97.

Det viste sig, at det var en gruppe kristne familier, som havde et handicappet familiemedlem, som en dag helst skulle hjemmefra. I Jylland var foreningen ganske kendt og her var der allerede 3 kristne bofællesskaber, der var et i Dianalund på Sjælland og et var undervejs på Bornholm. Nu ville man undersøge muligheden for et lignende byggeri i Københavns området Vi præsenterede os for hinanden, jeg kom som farmor til et mongol barnebarn og kunne bestemt godt ønske et sådant hjem for Morten, selv om jeg godt vidste, at det ikke blev mig, der skulle bestemme noget i den sidste ende. Men jeg vidste, at Solveig fra Mortens fødsel hele tiden har været indstillet på, at han skulle hjemmefra, når den tid kom.

Nu er jeg selvfølgelig meldt ind i foreningen og det er Henrik også. Jo flere medlemmer, des bedre. Jeg prøver at være aktiv ved at sælge foreningens lodsedler i april og maj måned, for jo flere penge der er i kassen, des større chance er der for et byggeri mere. Men det er ikke let at finde en kommune eller amt, som vil sælge os en grund, det til trods for at medierne til stadighed taler om mangel på handicapboliger. Jeg håber inderligt, at det lykkes, inden vi skal bruge en plads til Morten. Det kunne jo være dejligt, hvis Morten, Daniel og andre ligesindede fra Skovmoseskolen kunne følges til et sådant hjem. Der kræves ikke, at man kommer fra et kristent hjem, man skal bare være indforstået med "Husets" ordensregler.

Jeg må indrømme, at da jeg sad til dette første møde og hørte de andre familiers handicaps, følte jeg, at det handicap, Morten havde, var for ingenting at regne mod autisme, urenlige, ingen sprog o.s.v.

Apropos hjemmet i Dianalund, så får vi hvert år invitation til deres adventsfest og den er Morten meget glad for at deltage i. Dagen begynder med gudstjeneste i Dianalund kirke, derefter er der frokost i hjemmet, hvor også de fremmødte ved kirken er velkommen, så der bliver fuldt hus. Efter frokost er der billedlotteri, forestillende et juletræ med pynt på. Billeder, som enhver kan forstå samt overskue. Der er mange små gaver, så spillene fortsætter til alle pakker er delt ud. Senere optræder beboerne, hvilket de er rigtig gode til. Her ser det ud til, at hjemmets beboere har det lige som Morten, de kan godt lide at optræde, det er en stor fornøjelse at se deres engagement. Til kaffen er der æbleskiver og dagen slutter med: Hvorfor holder vi jul? Hertil bliver der selvfølgelig også sunget julesalmer.

Siden mit første møde for 6 år siden er der kommet gang i 3 hjem mere, heraf 2 i Jylland og et i Stubbekøbing. Angående sidstnævnte var Solveig til et møde i Emdrup, men da Morten ikke var ældre, kunne han ikke blive skrevet op endnu. Vi håber, det en dag vil lykkes at købe en grund i Københavns området.

Store Martin

Kort efter skilsmissen kom Solveig sammen med Johnny, det varede knap halvandet år, han var mest optaget af sin computer.

D. 13. december 98 blev vi klar over, at der var en Martin. Vi har lige fra vort første møde med ham, haft stor sympati for ham. Han tager drengene på en meget god måde og de er virkelig glade for ham. Her hos os betegner vi ham nærmest som en svigersøn, hvordan han har det med det, vides ikke, men han ser ud til at befinde sig godt i vort selskab.

For 2 år siden, altså i 2001, blev Solveig og Martin gift og nu har de fået lille Jesper, som fylder et år til september 03. Hvordan tager de 2 store drenge det? Joh, lille Martin er lykkelig for ham, men det tog en rum tid, inden Morten accepterede ham. I begyndelsen ville han slet ikke se ham eller tale om ham. Solveig fortalte, at han en dag havde sagt: Skal vi ikke gå oven på, så kan Jesper blive hernede? Hertil havde hans mor sagt: Tænk, hvis vi havde gjort det, da du var lille, bare gået fra dig! Morten havde jo hele tiden faktisk været den lille, nu var det slut med det. Det skal dog siges, at han er meget glad for Jesper nu, han kan sige: Jeg savner Jesper. Jesper er bestemt også en dejlig dreng, - en rigtig dreng med fuld fart på. Da Jesper har sin egen farmor, er jeg hans Bedste.

Lille Martin sagde en dag til Jesper: Du kan tro, min farmor laver dejlig havregrød! Så da vi for nylig var i Hansa Park, kom Jesper også på havregrøds-holdet.

Her skal også siges, som en stor ros til Store Martin, at han har accepteret Henrik, for det kan ikke have været lige nemt. De kommer fint ud af det sammen.

Afslutning

Jeg har nu i min naivitet prøvet at skrive en beretning om en farmors forhold til sit barnebarn, Morten, som er født med en kromosomfejl. Det har været en stor udfordring, som har gjort, at der er mange ting, man kommer til at se anderledes på. Jeg har oplevet, at det, der begyndte som et chok, kan vendes til stor glæde, for ingen deler mere ud af kærlighed end en mongol. Morten er for mig at se i stor harmoni med sig selv og det må være det, der betyder noget i hans og hans nærmeste families hverdag. Vi har haft uendelig mange glæder sammen med Morten og meget ofte er det ham, vi citerer. Det er ikke til at sige, hvordan det havde været med et "normalt" barn på Mortens plads.

Jeg ved ikke, hvordan jeg skal udtrykke mig med dette sidste, men var det Solveig, der var gået fra Henrik, havde vi nok ikke haft samme muligheder for samvær med Morten og Martin. Vi er meget taknemmelige for Solveigs loyalitet over for Erik og mig. Vi ville meget nødtigt miste hende, da vi holder af hende som en datter.

Farmors havregrød

Måske er der nogen, som ønsker opskriften på farmors havregrød, ikke mindst som medicin, som Martin har sagt. Så her er **Mirakelkuren.**

1 dl. fine havregryn

2 dl. letmælk - fuld effekt på microovnen i 3 min.

Tages ud af ovnen og en god teskefuld sukker røres i inden serveringen, evt. også lidt ekstra mælk
Så - velbekomme - og held og lykke.

Til slut vil jeg takke Minna Kristensen, Glejbjerg for korrekturlæsning og sidst, men ikke mindst, stor tak til Foreningen LEV, for hjælpen med udgivelsen på Nettet.

Det er mit håb, at dette skrift vil blive læst af familier med en mongol i omgangskredsen, til glæde og opmuntring.

Ester Larsen.